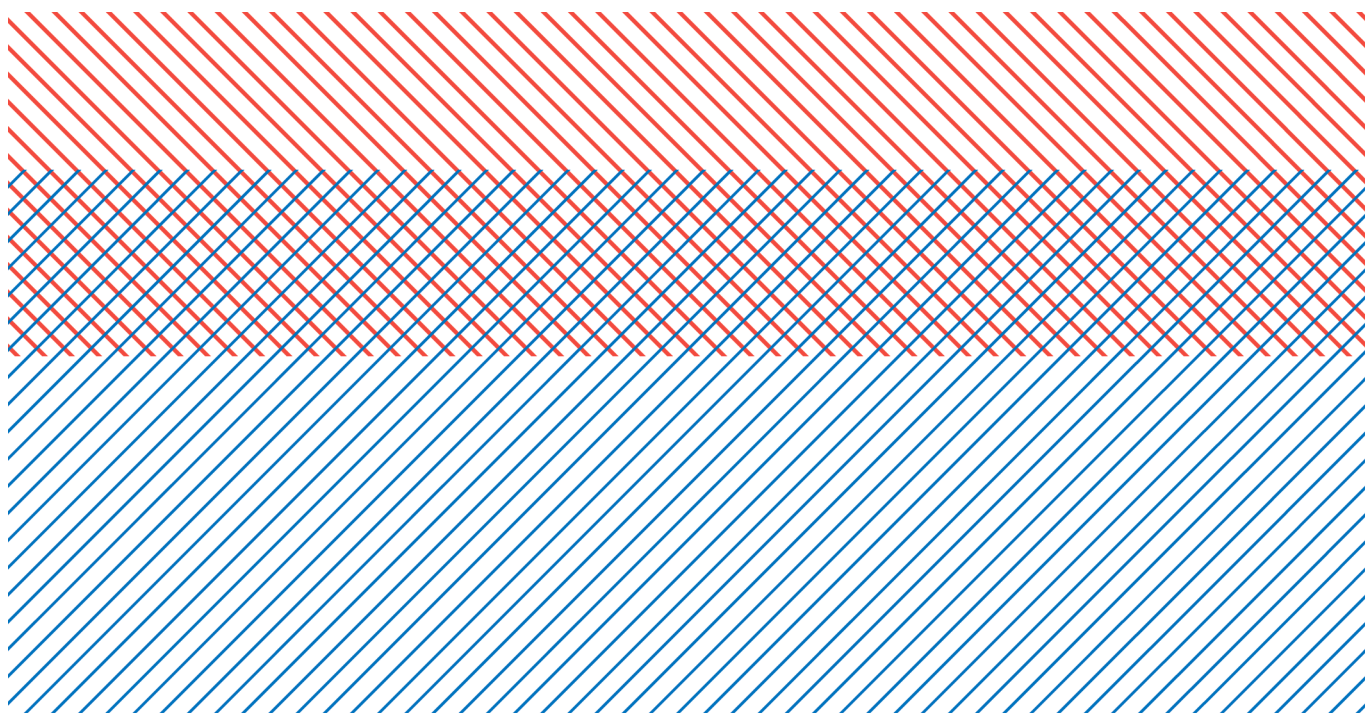

Decentrale træningstilbud i Faaborg- Midtfyn Kommune

Evaluering af økonomi, udmøntning og borgertilfredshed

Martin Sandberg Buch og Lea Graff

*Decentrale træningstilbud i Faaborg-Midtfyn Kommune – Evaluering
af økonomi, udmøntning og borgertilfredshed*

© VIVE og forfatterne, 2019

e-ISBN: 978-87-7119-661-0

Projekt: 11557

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Faaborg-Midtfyn Kommune igangsatte i starten af 2018 tre prøvehandlinger målrettet decentrale tilbud på træningsområdet. Prøvehandlingerne bunder i et politisk ønske om at kunne tilbyde sundhedsløsninger tæt på borgernes lokalmiljø. Forventningen er, at sådanne tilbud kan øge tilgængeligheden for de borgere, der bor i kommunens yderområder, samt at lokalt forankrede tilbud i højere grad giver borgerne mulighed for at fastholde resultater og livsstilsændringer efter endt forløb. De tre prøvehandlinger på træningsområdet er derfor igangsat som et pilotprojekt, der skal anvendes til at vurdere potentialerne for at etablere decentrale tilbud og bygge bro til foreningsliv og civilsamfund i en bredere kontekst.

VIVE har på opdrag af Faaborg-Midtfyn Kommune gennemført en evaluering af de decentrale prøvehandlinger på træningsområdet. Evalueringen har fokus på prøvehandlingernes implementering og organisering, den borgeroplevede kvalitet, og hvilke ressourcer det kræver at levere de decentrale tilbud sammenlignet med de eksisterende tilbud i kommunale lokaler.

Rapporten er udarbejdet til Faaborg-Midtfyn Kommune, og resultaterne er præsenteret for kommunens Sundheds- og Omsorgsudvalg på et seminar den 17. juni 2019.

Pia Kürstein Kjellberg

Forsknings- og analysechef for VIVE Sundhed

2019

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning.....	8
1.1 Evalueringens formål og tilrettelæggelse.....	8
1.2 Evalueringens datagrundlag og metoder.....	9
1.3 Notatets opbygning	12
2 Prøvehandlingernes udmøntning og økonomi	13
2.1 Opstarts- og udviklingsfasen.....	13
2.2 Økonomien i de tre prøvehandling	15
2.3 Opsamling.....	19
3 Fagpersoner og borgeres perspektiver på de gennemførte prøvehandling	20
3.1 Decentral motionsvejledning.....	20
3.2 Udflyttet genoptræning.....	23
3.3 Decentral vedligeholdende træning	29
3.4 Opsamling.....	34
4 Konklusion og anbefalinger	36
4.1 Prøvehandlingernes økonomi.....	36
4.2 Fagpersoner og borgeres perspektiver på prøvehandlingerne	37
4.3 Prøvehandlingernes betydning for de opstillede succeskriterier	39
Bilag 1 Anvendte interviewguides.....	40

Sammenfatning

I Faaborg-Midtfyn Kommune er der et politisk ønske om at tilbyde sundhedsløsninger tæt på borgernes nærmiljø, og at de løsninger, der tilbydes, i højere grad leveres i samarbejde med civilsamfund og private aktører. Med det afsæt er der i perioden april 2018 til maj 2019 gennemført tre prøvehandlinger, som er defineret inden for kommunens område for forebyggelse, vedligeholdende træning og genoptræning. Prøvehandlingerne knytter sig til:

- *Decentraliseret motionsvejledning*, hvor borgerne er tilbudt gruppebaseret og individuelt tilrettelagt motionsvejledning på tre lokale fitnesscentre, som har indgået aftale om et samarbejde.
- *Genoptræningsforløb for knæ- og ankelopererede borgere*, hvor det kommunale genoptræningshold er flyttet fra kommunens lokaler til et privat fitnesscenter.
- *Vedligeholdende træning*, hvor to af kommunens eksisterende hold er flyttet fra centralt placerede kommunale lokaler til henholdsvis en foreningsdrevet sportshal med tilhørende træningscenter og et privatejet fitnesscenter i to omkringliggende byer.

Evalueringsens formål og tilrettelæggelse

De gennemførte prøvehandlinger har et specifikt formål og afsæt relateret til de sundhedsløsninger, der er omfattet, men det er også hensigten, at de skal give erfaringer og input til arbejdet med en eventuelt bredt funderet strategi for sundhedstilbud, der leveres i samarbejde med civilsamfund og private aktører. VIVE har med det afsæt undersøgt:

- involverede fagpersoner og lederes erfaringer og perspektiver på arbejdet med prøvehandlingerne
- borgernes perspektiver på og udbytte af de etablerede tilbud
- prøvehandlingernes økonomi sammenlignet med, når de tilsvarende tilbud udbydes i kommunale lokaler
- i hvor høj grad de berørte borgere starter med at træne hos de samarbejdspartnere, der indgår i prøvehandlingerne
- i hvilket omfang de frigjorte kommunale træningslokaler anvendes af andre.

Evalueringsens konklusioner og anbefalinger sammenfattes nedenfor med afsæt i de opstillede undersøgelsesspørgsmål.

Prøvehandlingernes økonomi

Opgørelserne af prøvehandlingernes økonomi viser, at de alle er forbundet med væsentlige meromkostninger sammenlignet med, hvad det koster at levere de tilsvarende tilbud i kommunalt regi. De ekstra engangsudgifter til opstart af prøvehandlingerne er opgjort til i alt 66.775 kr., mens de løbende meromkostninger for de ca. 30 uger, som prøvehandlingerne har kørt, er opgjort til i alt 467.500 kr. Det er således de løbende driftsomkostninger, der står for langt hovedparten af merudgifterne ved prøvehandlingerne.

Over 90 % af de løbende driftsomkostninger er relateret til lokaleleje, mens de løbende udgifter til transport af personale og borgere udgør mindre end 10 %. Det er derfor omkostningerne til lokaleleje, der bør have særlig opmærksomhed i forhold til de beslutninger, der skal træffes om prøvehandlingernes fremtid. Det fremgår også, at meromkostningerne varierer fra prøvehandling til prøvehandling, fordi der er stor forskel på antallet af deltagere og antallet af fremmøder, uden at dette

er afspejlet i den honorering, der er aftalt med de private samarbejdspartnere. Det vurderes derfor, at der er et væsentligt potentiale for at mindske lokaleudgifterne i prøvehandlingerne og eventuelt lignende fremtidige tilbud, hvis:

- de indgåede aftaler i højere grad afspejler den lokale anvendelse og dermed det ressourcetræk, som samarbejdet indebærer for den private samarbejdspart
- de indgåede aftaler i højere grad matcher det beløb, som privatpersoner betaler for tilsvarende ydelser hos den aktuelle samarbejdspart.

Prøvehandlingernes udmøntning

Evalueringen viser, at prøvehandlingerne er udmøntet som aftalt, og at de godt kan fungere i de udmøntede rammer, men intet taler for, at de afprøvede tilbud bør benyttes som førstevalg, hvis der er mulighed for at levere tilsvarende tilbud i de eksisterende kommunale lokaler.

Evalueringsens interviewdeltagere oplever generelt den udflyttede genoptræning og decentrale vedligeholdende træning som en forringelse sammenlignet med, når tilbuddet gives i kommunale lokaler. En fællesnævner handler om borgernes privatliv og mulighed for at fungere som hold i mødet med fitnesscentrenes øvrige brugere. Faktorer, som bidrager til denne oplevelse, er (især i den vedligeholdende træning) problemer med støj, kulde og manglende mulighed for at skærme borgerne.

En anden fællesnævner handler om de fysiske rammer, herunder at fitnesscentrenes træningsmaskiner ikke altid egner sig til målgrupperne for genoptræning og vedligeholdende træning; at der opleves ventetid ved maskinerne, som gør det sværere at få et sammenhængende og effektivt træningspas, samt at det er sværere for personalet at have overblik og løbende kontakt med deltagerne på de omfattede hold.

De tre prøvehandling illustrerer vigtigheden af, at en given løsning matches med de oplevede behov og ressourcer hos de borgere, den omfatter, samt karakteren af de forløb, der er tale om. Det er mest tydeligt i prøvehandlingerne for vedligeholdende træning og den decentrale motionsvejledning, hvor der i relativt stort omfang har været et mismatch mellem borgernes ønsker og ressourcer i forhold til de løsninger, der er etableret.

Den udflyttede genoptræning fremstår som den prøvehandling, der har det bedste match mellem borgergruppen og den tilbudte løsning, samtidig med at det klart er den billigste løsning at etablere. Derfor vurderer VIVE også, at der er tale om en løsning, som kan fungere – og tidligere har fungeret godt – når det ikke er muligt at huse specifikke genoptræningshold i de kommunale lokaler. Der er dog to væsentlige opmærksomhedspunkter i relation til dette:

- For det første er der tale om en løsning, som bedst egner sig til at blive anvendt, når der – i modsætning til, hvad der har været tilfældet i prøvehandlingen – er et konkret tilbud, som ikke kan leveres i de kommunale lokaler.
- For det andet bør der være opmærksomhed på, at der er stor forskel på, hvem der deltager i de kommunale træningstilbud. Erfaringerne fra knæ- og ankelholdet, der primært består af idrætsvante borgere med et normalt funktionsniveau, kan derfor ikke uden videre overføres til fx hold for kronisk syge borgere eller borgere med kræftsygdomme.

Prøvehandlingernes betydning for de opstillede succeskriterier

Der er en mindre gruppe af borgere i prøvehandlingen for genoptræning, som angiver, at de er fortsat på det involverede fitnesscenter efter endt genoptræningsforløb, men herudover har evalueringen ikke fundet eksempler på, at prøvehandlingerne understøtter ønsket om øget nærhed eller brobygning for de borgere, hvis tilbud er flyttet fra kommunale lokaler. Det fremgår også, at de kommunale lokaler, der normalt huser de udflyttede tilbud, det meste af tiden er tomme i de frigjorte tidsrum. Med det afsæt anbefales det, at eventuelle fremadrettede beslutninger om decentralisering af kommunale tilbud på træningsområdet baseres på:

- Konkret vurdering af, om der på den ønskede lokalitet er et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til at fylde tilbuddet med lokale borgere. Hvis tilbuddet kræver et stort befolkningsgrundlag/geografi, vil en central placering typisk være den mest rationelle løsning.
- En nærmere vurdering af – især når der er tale om tilbud til borgere med nedsat funktionsniveau – hvorvidt den tiltænkte placering har de rette rammer for borgernes træning, såvel som det er de rette sociale elementer, der indgår i forløbet.
- Et konkret og aktuelt behov for at anvende de lokaler, der bliver ledige som følge af udflytningen.
- En nærmere vurdering af, hvilke behov og muligheder den valgte målgruppe har for at deltage i de aktiviteter, det ønskes at bygge bro til.
- En fleksibel tilgang, hvor man tager afsæt i den palet af mulige samarbejdsparter, der er i et givent lokalområde frem for på forhånd at låse sig fast på en bestemt type af tilbud og samarbejdspartnere.

Anvendte metoder

Evalueringen er baseret på interview med de ledere og fagpersoner, som har været involveret i prøvehandlingerne, samt interview med et udvalg af de berørte borgere. Herudover anvendes skriftligt materiale fra prøvehandlingerne, lokalt udarbejdede opgørelser over prøvehandlingernes økonomi samt lokalt gennemførte brugertilfredshedsundersøgelser.

1 Indledning

I Faaborg-Midtfyn Kommune er der et politisk ønske om at tilbyde sundhedsløsninger tæt på borgernes nærmiljø, og at de løsninger, der tilbydes, i højere grad leveres i samarbejde med civilsamfund og private aktører. Intentionen er at sådanne løsninger skal:

- give bedre tilgængelighed til sundhedstilbud for de borgere, der er bosat uden for kommunens hovedbyer
- understøtte brobygning mellem kommunale og ikke-kommunale tilbud, så borgere i højere grad fortsætter med fysisk aktivitet efter endt kommunalt forløb
- kunne aflaste de eksisterende kommunale træningsfaciliteter i Ringe og Faaborg, da der i længere tid har manglet på lokalekapacitet på disse matrikler

Med afsæt i disse målsætninger er der i perioden april 2018 til maj 2019 gennemført tre prøvehandlinger. Prøvehandlingerne er defineret inden for kommunens område for forebyggelse, vedligeholdende træning og genoptræning og knytter sig til:

- *Decentraliseret motionsvejledning*, hvor prøvehandlingen tilbyder borgere gruppebaseret og individuelt tilrettelagt motionsvejledning tættere på deres nærmiljø på tre lokale fitnesscentre, som har indgået aftale om et samarbejde på tre lokationer.
- *Genoptræningsforløb for knæ- og ankelopererede borgere* på et privat fitnesscenter, hvor der er indgået aftale om to ugentlige træningspas for holdet på én lokation.
- *Vedligeholdende træning*, hvor to af kommunens eksisterende hold er flyttet fra kommunale lokaler i Ringe by til henholdsvis en foreningsdrevet sportshal med tilhørende træningscenter og et privatejet fitnesscenter i to af de omkringliggende byer.

1.1 Evalueringens formål og tilrettelæggelse

De gennemførte prøvehandlinger har et specifikt formål og afsæt relateret til de træningsydelse, der er omfattet, men det er også hensigten, at de skal give erfaringer og input til arbejdet med en eventuelt bredt funderet strategi for sundhedstilbud, som leveres i samarbejde med civilsamfund og private aktører. VIVE er derfor blevet bedt om gennemføre en evaluering, der undersøger:

- involverede fagpersoner og lederes erfaringer og perspektiver på arbejdet med prøvehandlingerne
- borgernes perspektiver på og udbytte af de etablerede tilbud
- de decentrale tilbuds betydning for personalets tidsanvendelse og de ressourcer, der anvendes pr. borger, sammenlignet med de tilsvarende tilbud, der foregår centralt på matrikler i henholdsvis Faaborg og Ringe
- i hvor høj grad intentionen om brobygning til ikke-kommunale tilbud lykkes
- i hvor høj grad de etablerede tilbud er med til at mindske lokaleproblemer på de centralt placerede træningsfaciliteter i Faaborg og Ringe.

Evalueringen skal med ovenstående afsæt formidle erfaringerne fra de gennemførte prøvehandlinger og vurdere, hvilke perspektiver og opmærksomhedspunkter der er for at videreføre og eventuelt udvide antallet af decentrale tilbud fremover.

Evalueringen har haft to nedslag i projektperioden. Første nedslag blev gennemført i foråret 2018 og fokuserede på de foreløbige erfaringer og løsninger, der blev arbejdet på at etablere i opstartsfasen. Resultaterne blev, sammen med designet for slutevalueringen, præsenteret og drøftet med Faaborg-Midtfyn Kommunes Sundheds- og Omsorgsudvalg på et seminar den 19. marts 2018.

Andet nedslag blev gennemført ved prøvehandlingernes afslutning i marts-april 2019, hvor fokus var på de skabte resultater, erfaringer og fremadrettede perspektiver. Resultaterne formidles i denne rapport, som har været til kommentering og fakta-tjek hos ledere og medarbejdere fra træningsområdet og kommunens økonomiafdeling. Rapporten er desuden præsenteret og drøftet med Faaborg-Midtfyn Kommunes Sundheds- og Omsorgsudvalg på et seminar den 17. juni 2019.

1.2 Evalueringens datagrundlag og metoder

Evalueringen er baseret på kvalitative interview¹, relevant skriftligt materiale samt opgørelser over brugertilfredshed og økonomi i prøvehandlingerne. Interviewene er gennemført af VIVE, mens det øvrige datagrundlag er indsamlet af træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune og overleveret til VIVE i forbindelse med den skriftlige afrapportering.

Datagrundlaget og de anvendte metoder uddybes nedenfor.

1.2.1 Ledere og fagpersoners erfaringer og perspektiver

Fordelingen af interviewdeltagere fra træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune fremgår af Tabel 1.1.

Tabel 1.1 Interviewdeltagere fra genoptræningsområdet

	Ledere	Medarbejdere
Forår 2018	2 ledere	1 medarbejder
Forår 2019	4 ledere	6 medarbejdere

Tabel 1.1 viser, at der i foråret 2018 blev gennemført interview med to ledere og en medarbejder fra prøvehandlingernes projektgruppe, mens der ved afslutningen blev gennemført interview med samtlige involverede ledere og de seks medarbejdere, der primært har været ansvarlige for den praktiske udmøntning og det borgerrettede arbejde i prøvehandlingerne.

De afsluttende interview var tilrettelagt med afsæt i prøvehandlingernes formål og en dialog med prøvehandlingernes projektgruppe om de erfaringer, der er skabt undervejs. Interviewene har med det afsæt belyst projektdeltagernes perspektiver på:

- Hvordan det faglige niveau af de udlagte træningstilbud niveau påvirkes af at være placeret i ikke-kommunale idrætshaller eller private og foreningsbaserede fitnesscentre.

¹ Alle interview er optaget elektronisk, og optagelsen er efterfølgende lyttet igennem og sammenfattet i et udførligt referat, der er anvendt som afsæt for præsentation af resultater og analyse. Gennem rapporten anvendes citater, som illustrerer de temaer og pointer, der er drøftet i de afholdte interview.

- Hvordan samarbejdet med de private aktører er udviklet og fungerer i prøvehandlingerne, samt hvilke fremadrettede muligheder der opleves.
- Hvordan det involverede kommunale personale oplever arbejdsmiljøet og muligheden for effektiv ressourceudnyttelse i de decentrale løsninger.
- Rekruttering af deltagere, holdstørrelse, fremmøde og muligheder for gruppedynamik i prøvehandlingerne sammenlignet med centrale tilbud.
- Læring om samarbejdet på tværs af aktører, samt i hvilket omfang prøvehandlingerne understøtter borgernes mulighed for at opbygge netværk og fortsætte med aktiviteter i regi af de aktører, der samarbejdes med i prøvehandlingerne.

1.2.2 Borgernes erfaringer og perspektiver

Borgernes tilfredshed og perspektiver på de decentrale indsatser er afdækket via interview og lokalt indsamlede data omkring borgernes tilfredshed med forløbet i prøvehandlingen. Det er prioriteret at interviewe borgere fra alle tre prøvehandling, og det er medlemmer af Faaborg-Midtfyn Kommunes projektgruppe, der efter anvisning fra VIVE har organiseret interviewene. Tabel 1.2 viser fordelingen af interviewede borgere og de kriterier, der har ligget til grund for udvælgelsen.

Tabel 1.2 Interviewede borgere og udvælgelseskriterier

	Genoptræningshold for knæ- og ankelskader	Vedligeholdende træning	Decentral motionsvejledning
Antal borgere og udvælgelseskriterier	4 individuelle interview. Borgerne er udvalgt, så de a) repræsenterer både ældre og yngre borgere og b) de alle har trænet i både de kommunale og de privatejede lokaler.	2 individuelle interview. Borgerne er udvalgt, så de a) repræsenterer begge de udflyttede hold, og b) de har trænet i både de kommunale og de privatejede lokaler.	1 individuelt interview. Alle fem borgere, der har fået tilbuddet om decentral motionsvejledning, er inviteret til interview, men kun én har ønsket at deltage.

Note: Borgere er udvalgt til interview af Faaborg-Midtfyns Kommune.

Som det fremgår, er det kun lykkedes at interviewe én borger fra prøvehandlingen om individuel motionsvejledning. Det skyldes, dels at der kun har været seks borgere henvist til prøvehandlingen, dels at borgerne i lille omfang har ønsket at deltage i interview. Det fremgår senere i rapporten, at der er god overensstemmelse mellem den interviewede borgers – og fagpersonernes – perspektiver på decentral motionsvejledning. Men det skal understreges, at datagrundlaget er for spinkelt til at kunne vurdere borgernes perspektiver på decentral motionsvejledning.

For de to andre prøvehandling vurderes det, at de gennemførte interview giver et godt billede af borgernes perspektiver. For det udflyttede genoptræningsforløb er der interviewet fire borgere, som alle har oplevet overgangen fra den kommunale træning på Tømmergården til det private fitnesscenter Bella Beluga. De fire borgere er også udvalgt, så de repræsenterer både de yngre og ældre aldersgrupper, der deltager i gentræningsforløbet. De to deltagere fra den vedligeholdende træning kommer fra hver sit hold, og begge borgere havde forud for interviewet indhentet de øvrige deltageres perspektiver på prøvehandlingen.

Interviewene har fokuseret på, hvilke fordele og ulemper borgerne oplever ved, at træningen foregår decentralt, herunder:

- Oplevelsen af information og kommunikation i forbindelse med opstart og afslutning af forløb i prøvehandlingen.

- Om der opleves forskellige muligheder for gruppedynamik, samt den faglige kvalitet i prøvehandlingen sammenlignet med de eksisterende kommunale tilbud.
- Om der opleves et fokus på brobygning til fx fitnesscentre og lokale foreninger, som understøtter fastholdelse af resultater og livsstilsændringer efter endt forløb.
- Hvilke muligheder og barrierer borgerne selv ser for at øge- og forlænge udbyttet af de decentrale tilbud.

1.2.3 Data leveret af Faaborg-Midtfyn Kommune

Borgertilfredshedsundersøgelse: Faaborg-Midtfyn Kommune har udarbejdet et kort spørgeskema, der er udleveret til alle borgere, som har deltaget i en prøvehandling. Borgerne har haft mulighed for at udfylde spørgeskemaet på papir eller elektronisk via et udleveret link til SurveyExact. Spørgeskemaet har undersøgt, i hvilket omfang borgerne:

- har været tilstrækkeligt informeret om prøvehandlingen
- har fået kortere afstand til det udflyttede tilbud
- har været tilfredse med adgangsforholdene
- har været tilfredse med omklædningsfaciliteterne
- har været tilfredse med træningsmaskiner og lokaler
- har oplevet en god introduktion til træningsstedet og de øvrige tilbud, der er på dette
- har fortsat på træningsstedet efter afslutningen af det kommunale forløb
- foretrækker de nye træningssteder frem for kommunale lokaler.

Det samlede antal deltagere i de tre prøvehandlinger og antallet af indkomne svar og svarprocenter er sammenfattet i Tabel 1.3.

Tabel 1.3 Deltagere i prøvehandlinger og deltagelse i tilfredshedsundersøgelse

	Genoptræning for knæ- og ankelskader	Vedligeholdende træning	Decentral motionsvejledning
Deltagere til og med 1. maj 2019	40	27	6
Indkomne besvarelser	28	26	5
Svarprocent	56 %	95 %	85 %

Kilde: Baseret på opgørelser fra Faaborg-Midtfyn Kommune.

Omkostninger forbundet med prøvehandlingerne: Faaborg-Midtfyn Kommune har også opgjort, hvilke omkostninger der er forbundet med prøvehandlingerne, samt hvordan den kommunale økonomi påvirkes, når kommunale træningstilbud decentraliseres. Omkostninger og ressourcekrav til gennemførelsen af de decentrale indsatser er – i samarbejde med Faaborg-Midtfyn Kommunes økonomiafdeling – opgjort individuelt for de tre prøvehandlinger med afsæt i:

- Lønomsomkostninger i form af forbrugte medarbejdertimer, transportomkostninger og eventuelle omkostninger forbundet med indretning, udvikling og lignende opstartsomkostninger
- Omkostninger til husleje hos de decentrale leverandører.

Outputtet er et overblik over, hvordan de forskellige omkostninger fordeler sig, samt en estimering af, hvor meget det koster pr. borgerforløb at levere de decentrale tilbud sammenlignet med de centralt placerede indsatser.

1.3 Rapportens opbygning

Kapitel 2 beskriver, hvordan arbejdet med prøvehandlingerne har været organiseret, hvordan det overordnet er udmøntet, og hvor mange borgere der har været tilknyttet i projektperioden. Kapitlet præsenterer herefter resultaterne af Faaborg-Midtfyn Kommunes borgertilfredshedsundersøgelse og kommunens opgørelser af økonomien i prøvehandlingerne.

Kapitel 3 præsenterer med afsæt i de gennemførte interview fagpersoners og borgeres perspektiver på hver af de gennemførte prøvehandling. For hver prøvehandling gennemgås først fagpersoner og lederes erfaringer og perspektiver, hvorefter borgernes perspektiver er i fokus.

Kapitel 4 opstiller med afsæt i de forudgående kapitler evalueringens konklusioner og anbefalinger.

2 Prøvehandlingernes udmøntning og økonomi

Arbejdet med prøvehandlingerne har været forankret i en projektgruppe, der består af de fire faglige ledere fra træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune, som tilsammen er ansvarlige for de tilbud, der indgår i afprøvningen. Projektgruppen har haft det overordnede ansvar for prøvehandlingernes udmøntning, evaluering og økonomi, og de nedenstående afsnit formidler resultaterne af gruppens arbejde. Først beskrives det udviklingsforløb, der ligger til grund for udmøntningen af de konkrete prøvehandling samt de løsninger og erfaringer, der er skabt undervejs. Herefter sammenfattes resultaterne af den borgertilfredshedsundersøgelse og de opgørelser over prøvehandlingernes økonomi, som projektgruppen har udarbejdet og overleveret til VIVE i forbindelse med evalueringen.

2.1 Opstarts- og udviklingsfasen

2.1.1 Indledende kortlægning og valg af private leverandører

Aftalen om at gennemføre prøvehandlingerne blev indgået i forbindelse med budgetforliget 2017, og den detaljerede plan for udmøntning blev godkendt ultimo 2017. Samtidig blev der indgået aftale med VIVE om gennemførelse af denne evaluering.

Projektgruppen brugte herefter de første måneder af 2018 på at kortlægge og vurdere, hvilke fitnesscentre/foreninger/idrætshaller der potentielt kunne indledes et samarbejde med om prøvehandlingerne. Kortlægningen identificerede i alt 18 træningsfaciliteter, som det ville være muligt at placere decentrale tilbud på. De 18 steder blev kontaktet, og de 14 (fem private og ni foreningsejede fitnesscentre), der responderede positivt på kommunens henvendelse, blev efterfølgende besøgt af en leder og/eller medarbejdere fra træningsområdet. Formålet med besøget var dels at vurdere lokalernes egnethed i forhold til de tre prøvehandling (adgangsforhold, træningsudstyr, kapacitet til henholdsvis hold og individuel træning m.m.), dels at have en indledende dialog om muligheder og økonomiske aspekter forbundet med et eventuelt samarbejde.

Resultatet af kortlægningen blev i marts 2018 præsenteret for Sundheds- og Omsorgsudvalget sammen med en indstilling til, hvilke af besøgte aktører der kunne udvælges til det videre samarbejde, og hvordan prøvehandlingerne kunne fordeles mellem disse. Indstillingen var udarbejdet ud fra nedenstående kriterier.

Typen af aktør, således at nedenstående typer af samarbejdsparter var repræsenteret:

- privat fitnesscenter
- privat fitnesscenter i selvejende idrætshal
- foreningsbaseret fitnesscenter i en selvejende idrætshal.

Aktørens geografiske placering, således at:

- kommunens tre egneprofiler skulle være repræsenteret
- flest muligt borgere skulle opleve uændret eller kortere afstand til det decentrale tilbud.

Fysiske rammer og økonomi, således at:

- adgangsforhold er gode nok til de borgere, der er omfattet af prøvehandlingen
- økonomien til prøvehandlingen kan holdes inden for den allokerede ramme
- lokaler og træningsfaciliteter vurderes at kunne danne ramme om en faglig og borgeroplevet kvalitet, som matcher den konkrete prøvehandling

Med afsæt i de opstillede kriterier, blev indstillingen til Sundheds- og Omsorgsudvalget, at:

Prøvehandlingen for decentral motionsvejledning skulle forankres i:

- Rolf Hallen (Forstadsbåndet og foreningsbaseret fitnesscenter i en selvejende hal)
- God Form (Ringe-egnen og privat fitnesscenter)
- Korinth Hallen (Faaborg-egnen og foreningsbaseret fitnesscenter i en selvejende hal).

Prøvehandlingen for genoptræning flyttede enten det kommunale skulder- eller kommunale knæ- og ankelhold² fra det kommunale genoptræningscenter Tømmergården i Faaborg til:

- Bella Beluga Fitness & Yoga Center (Faaborg-egnen og privat fitnesscenter).

Der i regi af prøvehandlingen for vedligeholdende træning skulle flyttes to hold fra de kommunale lokaler i Ringe til henholdsvis:

- Årslev Fitness (Forstadsbåndet og privat fitnesscenter)
- Espe Hallen (Ringe-egnen og foreningsbaseret fitnesscenter i en selvejende hal).

Indstillingen blev godkendt af Sundheds- og Omsorgsudvalget, og de ansvarlige ledere fra træningsområdet kunne derefter gå videre med at aftale samarbejdet og de økonomiske rammer for det med de valgte aktører.

2.1.2 Indgåelse samarbejdsaftaler og igangsættelse af prøvehandlinger

I udgangspunktet var forventningen, at prøvehandlingerne kunne igangsættes inden for et par uger efter godkendelsen fra Sundheds- og Omsorgsudvalget. Det viste sig dog, at der var en række juridiske forhold vedrørende bl.a. udbudsregler, datasikkerhed og forsikringer, der skulle afklares inden kontraktindgåelse med de valgte leverandører, som ledte til en mindre forsinkelse af opstarten. Endvidere trak forhandlingerne om, hvor meget kommunen skulle betale for at låne de valgte samarbejdspartners lokaler, ud. Årsagen var, ifølge projektgruppen, at der var stor afstand mellem det, projektgruppen ønskede at betale og ønskerne fra de valgte leverandører. Derfor fandt projektgruppen det nødvendigt at gennemføre en ekstra drøftelse og godkendelse af de økonomiske rammer fra Sundheds- og Omsorgsudvalget. De nævnte forhold betød, at de formelle aftaler for prøvehandlingerne om vedligeholdende træning og decentral motionsvejledning først blev underskrevet i løbet af efteråret 2018, mens den endelige aftale om genoptræningsforløbet først blev indgået i december 2018.

Forsinkelserne og de forskellige tidspunkter for indgåelse af kontrakter med de private samarbejdspartner betyder, dels at prøvehandlingerne er igangsat på forskellige tidspunkter, dels at prøvehandlingen for udflyttet genoptræning ikke har kunnet gennemføres inden for den afsatte projektperiode. Løsningen har derfor været at køre prøvehandlingerne forskudt, samt at prøvehandlingen på genoptræningsforløbet kører tre måneder længere end planlagt frem til juni 2019.

Prøvehandlingernes konkrete udmøntning, tidsperiode og antallet af berørte borgere er sammenfattet i Tabel 2.1.

² Efterfølgende blev det besluttet at flytte knæholdet, ud fra en vurdering om, at borgerne på dette hold i højere grad end borgerne på skulderholdet har mulighed for at anvende fitnesscenterets træningsmaskiner som led i deres genoptræning. Valget af knæ- og ankelholdet var endvidere begrundet i, at borgerne på holdet gennemsnitligt vare yngre og mere sportsaktive end borgerne på de øvrige genoptræningshold.

Tabel 2.1 Oversigt over prøvehandlingerne og antallet af berørte borgere

	Genoptræning	Vedligeholdende træning	Motionsvejledning
Lokaler	Der er indgået aftale om to ugentlige træningspas på Bella Beluga Fitness i Faaborg	Idrætshal og foreningsdrevet motionscenter i Espe og privat fitnesscenter i Årslev	Tre steder er der lavet aftale med fitnesscenter
Indhold i tilbud	Det kommunale genoptræningsforløb for borgere med knæ og ankelskader	Fysisk vedligeholdende træning og socialt samvær på hold. Kontinuerligt. De fleste borgere har været på holdene i flere år	Op til seks samtaler om motionsvejledning med mulighed for at følge med borger til lokalt fitnesscenter
Periode for afprøvning	Holdet har været flyttet fra det kommunale genoptræningscenter Tømmergården i Faaborg siden 1. januar 2019, og der er indgået lejeaftale for 25 ugers fremmøde	To hold har været udflyttet fra juni 2018, og der er indgået lejeaftale for 30 ugers fremmøde	Startede 1. september 2018, og der er indgået lejeaftale for 30 ugers fremmøde ³ . I perioden er alle borgere, der henvises til motionsvejledning og bor i et af de valgte lokalområder, blevet tilbudt at indgå i prøvehandlingen
Antal deltagere i alt	Ca. 40	27	Seks borgere er henvist, og fem har takket ja til at indgå i prøvehandling

Anm.: Opgørelser udarbejdet af Faaborg-Midtfyn Kommune.

Som det fremgår, har der i alt været ca. 70 borgere, som er omfattet af prøvehandlingerne. Knap to tredjedele af de berørte borgere kommer fra genoptræningsholdet, som har løbende optag og et forløb, som typisk varer 8-12 uger. Det lavere antal borgere på de vedligeholdende træningshold skyldes, at der er tale om et varigt tilbud, hvor borgerne revisiteres en gang om året⁴ for at vurdere, om tilbuddet fortsat er relevant. Dette betyder, at der kun har været enkelte udskiftninger blandt deltagerne i løbet af projektperioden. Endelig fremgår det, at der kun er henvist seks borgere til tilbuddet om decentral motionsvejledning, samt at kun halvdelen af de henviste borgere har takket ja til at indgå i prøvehandlingen.

2.2 Økonomien i de tre prøvehandling

2.2.1 Meromkostninger forbundet med de tre prøvehandling

Prøvehandlingernes projektgruppe har efter aftale med VIVE opgjort omkostningerne til de gennemførte tilbud. Projektgruppen oplyser, at personaleomkostningerne forbundet med driften af prøvehandlingerne er de samme, som når tilbuddet leveres i kommunale lokaler. Da det samtidig i lille omfang har været muligt at udnytte de frigjorte kommunale lokaler til anden aktivitet, har projektgruppen valgt ikke at inkludere de kommunale omkostninger til husleje i opgørelsen.

Opgørelsen af prøvehandlingernes økonomi, som er sammenfattet i Tabel 2.2, udgør derfor de meromkostninger, der har været forbundet med prøvehandlingerne sammenlignet med, hvis man havde valgt at beholde tilbuddene i de kommunale lokaler.

³ I efteråret 2018 blev det i forbindelse med budgetforliget for 2019 besluttet at nedlægge tilbuddet om motionsvejledning fra 1. januar 2019. Beslutningen blev formidlet til almen praksis sammen med en besked om, at der stadig kunne henvises borgere til den igangsatte prøvehandling. Der er dog kun kommet én henvisning i 2019.

⁴ I forbindelse med besparelser blev det i efteråret 2018 besluttet, at borgere, der er henvist til vedligeholdende træning, fremadrettet skal revisiteres hver tredje måned.

Tabel 2.2 Opstarts- og driftsomkostninger for de tre prøvehandlinger

Opstartsomkostninger	Timer	Sats (kr./time)	Kr.
Afdækning af faciliteter (terapeut)	12	231	2.772
Besigtigelse af lokaler (leder fra træningsområdet)	36	329	11.844
Udarbejdelse og kvalificering af kontrakter (jurist)	10	321	3.210
Træningsudstyr og forbedring af adgangsforhold			42.750
Opstartsomkostninger i alt			60.576
Driftsomkostninger	Uger	Pris/uge	
Motionsvejledning			
Husleje, God Form	30	2.500	75.000
Husleje, Korinth Hallen	30	2.500	75.000
Husleje, Rolf Hallen	30	2.500	75.000
Kørsel med personale			7.500
Genoptræning			
Husleje, Bella Beluga	25	2.500	62.500
Vedligeholdende træning			
Husleje, Årslev Fitness	30	2.500	75.000
Husleje, Espe Hallen	30	2.500	75.000
Kørsel med borgere			10.500
Kørsel med personale			12.000
Driftsomkostninger i alt			467.500

Note: Opgørelserne viser de merudgifter, der er forbundet med de decentrale prøvehandlinger, sammenlignet med det tilsvarende kommunale tilbud.

Kilde: Opgørelser udarbejdet i samarbejde mellem træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune og kommunens økonomifunktion. Antallet af medarbejdertimer er baseret på løbende opgørelser. Timesatsen for medarbejdernes løn er baseret på gennemsnitslønnen for de involverede medarbejdergrupper.

Opgørelsen er opdelt i opstarts- og driftsomkostninger. Som det fremgår, er det vurderet, at omkostningerne (i alt 60.576 kr.) til opstart af prøvehandlingerne er relativt beskedne. Det ses endvidere, at størstedelen af opstartsomkostningerne (42.750 kr.) er anvendt til indkøb af træningsudstyr samt til forbedring af adgangsforhold på de lokaliteter, der er valgt til den vedligeholdende træning.

De løbende driftsomkostninger for den periode, som prøvehandlingerne har været aktive, er opgjort til i alt 467.500 kr. Det fremgår endvidere, at langt størstedelen af de løbende driftsomkostninger (437.500 kr.) knytter sig til lokaleleje, mens de restende 30.000 kr. er anvendt til transport af borgere og personale.

2.2.2 Årlige meromkostninger ved beslutning om videreførelse af prøvehandlingerne⁵

Prøvehandlingerne har haft henholdsvis 25 og 30 uger med aktivt fremmøde, hvilket betyder, at de årlige udgifter forbundet med en eventuel videreførelse vil være en del højere end de opgjorte 467.500 kr. Dette er illustreret i Tabel 2.3, som estimerer de årlige driftsomkostninger ved en videreførelse af prøvehandlingerne i deres nuværende form.

⁵ Da opstartsomkostningerne er beskedne og har karakter af en engangsudgift, er de ikke medtaget i estimeringen af de fremadrettede driftsomkostninger.

Tabel 2.3 Estimerede driftsomkostninger pr. kalenderår

Driftsomkostninger	Uger	Pris/uge	Kr.
Motionsvejledning			
Husleje, God Form	46	2500	115.000
Husleje, Korinth Hallen	46	2500	115.000
Husleje, Rolf Hallen	46	2500	115.000
Kørsel med personale			13.800
Genoptræning			
Husleje, Bella Beluga	46	2500	115.000
Vedligeholdende træning			
Husleje, Årslev Fitness	46	2500	115.000
Husleje, Espe Hallen	46	2500	115.000
Kørsel med borgere			16.100
Kørsel med personale			18.400
Driftsomkostninger pr. år i alt			738.300

I beregningen er det forudsat, at der på et år går 6 uger fra til ferier og helligdage, så der i alt vil være 46 uger med fremmøde. Under forudsætning af denne antagelse vil de årlige meromkostninger til driften af de valgte tilbud samlet udgøre ca. 738.000 kr.

2.2.3 Estimerede meromkostninger pr. gennemført borgerforløb og pr. borgerfremmøde hos privat aktør

Det er også relevant at forholde sig til omkostningerne på niveau af de enkelte borgerforløb i prøvehandlingerne. Her er det væsentligt at være opmærksom på, at der er indgået den samme aftale om honorering med alle valgte aktører, uagtet hvilken prøvehandling der er tale om. Der er også tale om en fastprisaf tale, hvor afregningen ikke påvirkes af, i hvor høj grad kommunen anvender adgangen til de aftale faciliteter. De indgåede aftaler betyder derfor, at prisen pr. borgerforløb og fremmøde er meget afhængig af, hvor mange borgere der er omfattet af det konkrete tilbud, samt hvor mange fremmøder der indgår i borgerens forløb. Dette er illustreret i Tabel 2.4.

Tabel 2.4 Estimerede meromkostninger til drift pr. borgerforløb og fremmøde fordelt på prøve-handlinger i løbet af projektperioden

Driftsomkostninger				
Decentral motionsvejledning¹⁾				
Samlet merudgift for 30 ugers fremmøde	Antal borgerforløb	Udgift pr. borgerforløb	Gennemsnitligt antal fremmøder hos decentral aktør pr. borgerforløb	Gennemsnitlig udgift pr. borgerfremmøde hos privat aktør
233.500 kr.	5	46.700 kr.	3	15.566 kr.
Udlagt genoptræning²⁾				
Samlet merudgift for 25 ugers fremmøde	Antal borgerforløb	Udgift pr. borgerforløb	Gennemsnitligt antal fremmøder pr. borgerforløb	Gennemsnitlig udgift pr. borgerfremmøde hos privat aktør
62.500 kr.	40	1.562 kr.	20	78 kr.
Decentral vedligeholdende træning³⁾				
Samlet merudgift for 30 ugers fremmøde	Antal borgerforløb	Udgift pr. borgerforløb	Gennemsnitligt antal fremmøder pr. borgerforløb	Gennemsnitlig udgift pr. borgerfremmøde hos privat aktør
172.500 kr.	27	6.388 kr.	30	213 kr.

Note: 1) Det er oplyst, at borgerne i den decentrale motionsvejledning har haft gennemsnitligt tre besøg på fitnesscenter.

2) Baseret på, at det gennemsnitlige forløb varer 10 uger med to ugentlige træningspas.

3) Baseret på ét ugentligt fremmøde pr. borger.

Tabel 2.4 viser, at meromkostningerne mellem de dyreste borgerforløb (den individuelle motionsvejledning) og de billigste (genoptræningsforløbet) varierer med en faktor 30. Når der ses på meromkostningerne pr. fremmøde hos den private aktør, stiger variationen til en faktor 200, fordi der er stor forskel på antallet af fremmøder i de to typer af tilbud, uden at dette er afspejlet i den aftalte honorering.

Det skal bemærkes, at prøvehandlingen for decentral motionsvejledning med beslutningen om, at tilbuddet ikke længere skal udbydes i kommunen, i praksis blev afbrudt efter 14 uger. Hvis det i stedet antages, at prøvehandlingen havde kørt i hele den aftalte periode og med et uændret antal henvisninger, ville omkostningerne pr. borgerforløb 'kun' være ca. halvdelen af det opgjorte. Men selv hvis dette havde været tilfældet, ville der stadig være en udgift på ca. 23.000 kr. pr. gennemført borgerforløb.

Meromkostningen på 78 kr. pr. borgerfremmøde i genoptræningsforløbet er sammenligneligt med prisen på 75 kr. for et dagskort til træning på Bella Beluga Fitness & Yoga Center⁶. Det fremgår dog også af Bella Belugas prisliste, at prisen for et 10-turs klippekort er 599 kr., hvormed prisen pr. fremmøde ved denne løsning falder til 60 kr. Endelig fremgår det, at en måneds fri styrketræning med tilmelding til månedlig PBS-betaling koster 200 kr. i indmeldelsesgebyr samt 299 kr. pr. måned. Ved to ugentlige fremmøder giver dette en pris på 37 kr. pr. træningspas, hvilket er ca. det halve af, hvad der er betalt i regi af prøvehandlingen. Det skal understreges, at prisen for et privat fitnessmedlemskab ikke kan sammenlignes direkte med en firmaaftale, som omfatter et helt hold, men forskellen illustrerer alligevel, at der kan være mulighed for at forhandle en billigere aftale, hvis det besluttet at videreføre et samarbejde om genoptræning placeret hos private fitnesscentre.

⁶ Priserne er indhentet fra Bella Belugas hjemmeside tirsdag den 7. maj 2019.

Når der ses på udgifterne til den vedligeholdende træning, fremgår det, at forløbet i prøvehandlingen har været forbundet med en merudgift på 213 kr. pr. borgerfremmøde. Dermed koster ét borgerfremmøde i den vedligeholdende træning i Årslev Hallen ca. det samme for Faaborg-Midtfyn Kommune som en måneds fri træning (229. kr./md. uden binding + et indmeldelsesgebyr på 299 kr.⁷) koster for en privatperson. Hvis der i stedet sammenlignes med prisen for et 10-turs klippekort til en privatperson, der koster 500 kr., betaler kommunen knap fem gange mere end en privatperson pr. fremmøde.

Espe Hallen, som huser det andet af de udflyttede hold for vedligeholdende træning, er foreningsejet og tilbyder ikke køb af enkelte træningspas, men den månedlige pris på fri træning, som udgør 275 kr., er kun ca. 60 kr. dyrere end det, som Faaborg-Midtfyn Kommune har betalt pr. borgerfremmøde i regi af prøvehandlingen.

2.3 Opsamling

Gennemgangen af prøvehandlingernes udvikling og implementering viser, at det er lykkedes at etablere de aftalte prøvehandlinger, og at der findes en række private aktører, som har mulighed for at stille lokaler til rådighed for de tilbud, der har været omfattet af prøvehandlingerne. Det fremgår dog også, at det har taget væsentligt længere tid end forventet at indgå de formelle aftaler med de valgte aktører. En del af forsinkelsen skyldes ifølge prøvehandlingernes projektgruppe, at der var faglige og juridiske forhold, som skulle afklares, inden der kunne indgås aftaler med de valgte samarbejdsparter. Hovedparten skyldes dog, at forhandlingerne omkring honoreringen af de valgte samarbejdsparter trak ud, og at projektgruppen fandt det nødvendigt at indhente Sundheds- og Omsorgsudvalgets godkendelse af den ønskede honorering inden indgåelsen af kontrakten.

Det fremgår endvidere, at prøvehandlingerne vedrørende udflyttet genoptræning og decentral vedligeholdende træning er etableret og gennemført med det forventede antal deltagere. Tilbuddet om decentral motionsvejledning har (selvom der tages forbehold for, at projektperioden i praksis blev afbrudt med beslutningen om, at kost- og motionsvejledning fra 1. januar 2019 ikke længere skal udbydes i kommunen) til gengæld langt fra haft det forventede antal deltagere.

Endelig fremgår det af de udleverede opgørelser over prøvehandlingernes økonomi, at de er forbundet med væsentlige merudgifter for træningsområdet i kommunen sammenlignet med, hvad det koster at levere de tilsvarende ydelser i kommunalt regi. Det fremgår også, at betalingen til de private aktører langt overstiger priserne på de tilsvarende ydelser for privatpersoner. Dette gælder især i prøvehandlingen for decentral motionsvejledning, hvor hver af de tre samarbejdsparter har modtaget 75.000 kr. stort set uden at levere en modydelse. Årsagen til dette er, at de indgåede kontrakter om lokaleleje ikke tager hensyn til, i hvor høj grad kommunen anvender de faciliteter, der er stillet til rådighed.

I prøvehandlingerne for vedligeholdende træning og genoptræning har kommunen 'kun' betalt henholdsvis ca. fire gange og ca. dobbelt så meget for adgangen til samarbejdsparternes faciliteter sammenlignet med, hvad privatpersoner kan få den tilsvarende ydelse til.

⁷ Priser på træning i Årslev Fitness og Espe Hallen er indhentet fra hallernes hjemmesider den 7. maj 2019.

3 Fagpersoner og borgeres perspektiver på de gennemførte prøvehandlinger

De tre prøvehandlinger har til fælles, at de flytter eksisterende kommunale træningstilbud ud til private aktører, men herudover er de meget forskellige hvad angår fx målgrupper, antal deltagere, indhold og formål. Derfor præsenteres prøvehandlingerne individuelt i de nedenstående afsnit, hvorefter der følger en tværgående opsamling af de oplevede resultater og erfaringer.

3.1 Decentral motionsvejledning

Prøvehandlingen har i praksis bestået i, at de kommunale motionsvejledere ved samtalen med henviste borgere, som kommer fra et af de tre inkluderede lokalområder, har afdækket borgerens behov og ønsker og derefter haft mulighed for at tage med borgeren ud til det aktuelle træningstilbud. Et forløb i prøvehandlingen inkluderer typisk seks aftaler med borgeren, hvoraf ca. halvdelen foregår på det aktuelle fitnesscenter. Under besøgene i fitnesscenteret har målet været at introducere borgerne til centeret og de forskellige træningsmuligheder på stedet samt at støtte dem i mødet med det nye træningsmiljø, øvrige brugere osv. Borgerne har derfor prøvet forskellige træningsaktiviteter på stedet, fx holdtræning og individuel træning på maskiner.

Prøvehandlingen adskiller sig for det første fra vanlig praksis ved, at borgeren sammen med motionsvejlederen har mulighed for fysisk afprøvning af aktivitets- og træningstilbud i lokalområdet. For det andet er indsatsen rettet mod borgerens træning i et givent fitnesscenter frem for det bredere fokus på fysisk aktivitet, som normalt er afsættet for tilbuddet om motionsvejledning. For det tredje indeholdt indsatsen en målsætning om, at dele af den decentrale motionsvejledning kunne være gruppebaseret motionsvejledning for at introducere et socialt element, der understøttede borgeren i at fortsætte træningen på egen hånd efter endt forløb.

3.1.1 Borgernes vej ind til decentral motionsvejledning

Borgerne henvises til motions- og kostvejledning af deres praktiserende læge, og lægerne er informeret skriftligt om den nye mulighed for decentral motionsvejledning. Initiativet til at blive henvist kan både komme fra borgerne selv, fra deres læge eller på opfordring fra kommunale fagpersoner (fx motionsvejledernes kolleger i Det Mobile Sundhedscenter). Oplysninger om tilbuddet er derfor også formidlet internt på sundheds- og træningsområdet, på Faaborg-Midtfyn Kommunes hjemmeside samt på kommunens sider for sundhedsprofessionelle og borgere på sundhed.dk.

Til trods for informationsindsatsen har prøvehandlingen været udfordret af, at der kun er henvist i alt seks borgere, hvoraf fem har valgt at tage imod tilbuddet i afprøvningsperioden. Det fremgår også, at fire af de seks borgere er henvist til det fitnesscenter, som ligger i Ringe, mens der kun har været henvist en enkelt borger fra hver af de to øvrige fitnesscentre, der er valgt til prøvehandlingen. Dette ses af de involverede fagpersoner som udtryk for, at tilgangen af borgere til decentral motionsvejledning dels er meget afhængig af, om de praktiserende læger er opmærksomme på tilbuddet, dels afhænger af befolkningsgrundlaget i det enkelte lokalområde.

Det lave antal borgere, som har været henvist til prøvehandlingen, betyder, dels at det ikke har været muligt at realisere intentionen om den gruppebaserede motionsvejledning, der var lagt op til i prøvehandlingen, dels at der kun er få praktiske erfaringer at trække på i relation til evalueringen.

3.1.2 Fagpersonernes erfaringer og refleksioner

Alle interviewpersoner lægger vægt på, at de tre fitnesscentre har været samarbejdsvillige og velvillige i forhold til at få prøvehandlingerne iværksat. Oplevelsen er også, at repræsentanter fra centrene, når de er blevet besøgt af vejleder og borger, har engageret sig i at tale med borgerne om, hvilke hold- og træningstilbud de har, som kan være relevante for borgerne.

Målgruppen for prøvehandlingen er 'borgere, for hvem manglende fysisk aktivitet udgør en væsentlig sundhedsrisiko på grund af én eller flere kroniske lidelser, eksempelvis diabetes, hjertesygdomme, KOL, væsentlige gener i bevægeapparatet og autoimmune sygdomme' (projektbeskrivelse for prøvehandlingen decentral motionsvejledning). Kriterierne matcher de borgere, der har været henvist i prøvehandlingen, som jf. de interviewede medarbejdere har været overvægtige borgere, som lider af en eller flere livsstilssygdomme. Fagpersonerne lægger vægt på, at flere af borgerne ud over fysiske udfordringer også har psykiske problemer og lavt selvværd relateret til overvægt. Det fremgår også, at ingen af de henviste borgere har været vant til at komme i fitnesscentre – eller i det hele taget været vant til at være fysisk aktive.

Oplevelsen er således, at de borgere, der henvises til decentral motionsvejledning (og motions- og kostvejledning generelt set), har væsentlige udfordringer i hverdagen, som rækker ud over behovet for motion. Borgerne i prøvehandlingen beskrives således som en sårbar gruppe, for hvem det at skulle stille sig op i et almindeligt fitnesscenter er en stor barriere, da de kan føle sig udstillet i mødet med centerets almindelige brugere. De bliver også givet eksempler på, at dette har været en udfordring, når vejlederne har været ude på fitnesscentre med borgerne, bl.a. fordi de fysiske rammer ikke har givet mulighed for skærmede samtaler med borgerne. Endelig fremgår det, at borgerne i målgruppen ofte har en stram økonomi, og at dette har ledt til, at borgerne har takket nej, fordi de ikke har haft råd til at betale for medlemskabet efter endt forløb.

Fagpersonerne har ikke undersøgt, i hvor høj grad ovenstående forhold har påvirket andelen af borgere, der bliver henvist fra praktiserende læger, men de formoder, at det kan være en af de faktorer, der ligger bag det lave antal henvisninger.

De interviewede fagpersoner og ledere understreger, at de finder muligheden for at give 'hands-on' motionsvejledning i borgernes nærmiljø meget relevant. Det skyldes, at den decentrale vejledning repræsenterer en ny form for brobygning, der kan understøtte borgernes motivation og hjælpe dem med at overkomme de barrierer, de ofte har for at omsætte ønsket om aktivitet til konkret handling. I forlængelse heraf peger ledere og medarbejdere dog også på prøvehandlingens afgrænsede fokus på træning i et af de tre valgte fitnesscentre – frem for en bredere palette af træningstilbud – som en barriere. Fagpersonernes fremadrettede anbefaling på baggrund af erfaringerne fra prøvehandlingen er derfor, at:

Vælg steder, hvor der ikke kun er fitness, men også andre muligheder i foreningsregi. Gå-muligheder, stavgang, petanque, pensionistforeninger. En meget bredere vifte af tilbud og steder, der kunne dække denne prøvehandlings specifikke målgruppe.

(Medarbejderinterview)

I citatet ligger derved også en implicit anbefaling om, at matchet mellem den enkelte borger og det aktuelle lokale tilbud sker med et mere individuelt og fleksibelt afsæt, end det var været muligt i prøvehandlingen.

3.1.3 Borgernes perspektiver på decentral motionsvejledning

Resultaterne af Faaborg-Midtfyn Kommunes tilfredshedsundersøgelse fremgår af Tabel 3.1.

Tabel 3.1 Borgernes vurdering af forløbet i den decentrale motionsvejledning (N=5)

	Enig	Delvis enig	Uenig
Jeg har været ordentligt informeret om prøvehandlingen	3	1	1
Jeg har fået kortere til motionsvejledning	4	1	0
Jeg har været tilfreds med adgangsforholdene	3	1	1
Jeg har været tilfreds med omklædningsfaciliteterne	3	2	0
Jeg har været tilfreds med træningsmaskiner og -lokaler	2	2	1
Har introduktionen til øvrige tilbud på træningsstedet været god?	5	0	0
Jeg er fortsat på træningsstedet efter afslutningen af de kommunale forløb	0	1	4
Jeg vil fortrække de nye træningssteder frem for kommunale lokaler	4	1	0

Note: Svarprocent er oplyst til at være 85 %.

Kilde: Spørgeskemaet er udleveret til henviste borgere i forbindelse med afslutningen af deres forløb.

Da der kun har været fem forløb i motionsvejledningen, er datagrundlaget ikke robust nok til at vurdere, hvorvidt tendensen i svarene også ville være gældende for en større gruppe af borgere. Besvarelserne viser dog, at flertallet af de inkluderede borgere har været tilfredse med informationen om prøvehandlingen, de fysiske rammer på de valgte fitnesscentre, samt den måde de er introduceret til det aktuelle træningssted. Til gengæld fremgår det også, at kun én af de adspurgte borgere erklærer sig delvist enig i at være fortsat på træningsstedet efter endt forløb, mens de resterende fire borgere angiver, at dette ikke er tilfældet. Derved ser intentionen om brobygning ikke ud til at være lykkedes for de fem inkluderede borgere.

Som led i undersøgelsen har VIVE interviewet én af de fem borgere, der har deltaget i prøvehandlingen. Denne borger har allerede i 2017 modtaget et kombineret kost- og motionsvejledningstilbud hos motionsvejlederen, men bad i starten af 2019 sin læge om en ny henvisning, da hun blev opmærksom på muligheden for decentral motionsvejledning.

For denne borger har prøvehandlingen bestået i, at hun har besøgt fitnesscenteret nogle gange sammen med motionsvejlederen. Det fremgår, at motionsvejlederen har opmuntret og rost borgeren under træningen, hvilket havde stor betydning for borgeren, som fortæller, hvordan motionsvejleders ros har været en god hjælp under træningen:

Når sådan nogen som mig får lidt ros, så betyder det rigtig meget, så kan man godt lidt igen. Så jeg gjorde det [hurtiggang på løbebåndet] flere gange, indtil jeg så slet ikke kunne mere.

Borgeren fortæller også, at hun sammen med motionsvejlederen har deltaget i to forskellige former for holdtræning på fitnesscenteret. Det fremgår samtidig, at borgeren – i overensstemmelse med motionsvejlederen – oplevede, at fitnesscenterets personale var hjælpsomme i forhold til at finde et tilbud, der passede hende, og gjorde meget ud af at støtte borgerens ønske om at træne mere.

Borgeren har i prøvehandlingsperioden også besøgt fitnesscenteret alene nogle gange, men oplever, at hun har svært ved at komme afsted, når hun ikke har en aftale med motionsvejlederen. Fordi borgeren oplever det udfordrende at gå alene i fitnesscenteret, efterspørger hun også et længere decentralt motionsvejledningsforløb eller andre muligheder for støtte til rent faktisk at komme afsted:

Det, at vi går sammen i fitnesscenteret, det er rigtig godt. Det må kommunen godt få at vide. Det, at der er én, som kan følge med mig, har betydet meget. Nu skal jeg til at klare det selv, men det er svært. Måske skulle der være nogen fra kommunen, som kom og samlede mig op derhjemme. Det ville hjælpe mig.

En anden barriere har for borgeren været, at hun – i tråd med fagpersonernes vurderinger – har følt sig udstillet på fitnesscenteret:

Det har været lidt... hvad tænker de andre mon, når der kommer sådan en stor maskine ind? ... kommer de til at glo på mig?

Borgeren foretrækker af denne grund at benytte fitnesscenteret, når der ikke er så mange andre brugere. Disse barrierer til trods, så er borgeren glad for sit prøvehandlingsforløb, fordi hun har fået støtte til at komme i fitnesscenteret, og fordi hun bevæger sig mere (først og fremmest via daglige gåture) og mærker en forbedret fysisk funktionsevne.

3.2 Udflyttet genoptræning

Flytningen af det kommunale 'knæ- og ankelhold' fra den kommunale træningssal på Tømmergården, som ligger centralt i Faaborg by, til det private fitnesscenter Bella Beluga Fitness & Yoga Center, indebærer kun en ændret afstand på 300 meter for de berørte borgere. Den geografiske afstand til genoptræningen er derved uændret, og det samme gælder genoptræningens indhold, målgruppe, holdstørrelse og visitationskriterier. Valget af et centralt beliggende fitnesscenter er begrundet i:

- At flertallet af holdets borgere ville få væsentligt længere transport til genoptræningen, hvis den blev placeret i et af kommunens yderområder.
- Et fokus på at minimere medarbejdernes transporttid i forbindelse med prøvehandlingen.
- En vurdering af, at Bella Beluga havde nogle af de bedst egnede faciliteter, samtidig med ejeren af centeret havde en stor interesse i at indgå i prøvehandlingen.

Det har ikke været nødvendigt at ændre på adgangsforhold eller indretning i forbindelse med prøvehandlingen, men der er indgået aftale om at reservere en af fitnesscenterets træningssale, så genoptræningsholdet har et sted, hvor de kan udføre den del af træningen, der ikke kræver adgang til træningsmaskiner, uden at blive forstyrret af fitnesscenterets øvrige brugere.

3.2.1 Borgernes vej ind til udflyttet genoptræning

Ligesom den almindelige genoptræning i kommunalt regi henvises borgere primært til den decentrale genoptræning af sygehuset, hvor de er blevet opereret. Sygehusene sender en genoptræningsplan til kommunen, hvorefter kommunens træningsafdeling kontakter borgeren med et tilbud om genoptræning inden for syv dage.

Prøvehandlingen med decentral genoptræning har inkluderet et specifikt hold – genoptræning efter knæ- og ankelskade. Der er løbende optag på holdet, og genoptræningen består af fysisk genoptræning to gange 90 minutter om ugen. Et forløb varer typisk mellem 8-12 uger, men indhold og længde er individuelt og afhænger af borgerens skade, funktionsniveau og progression undervejs.

Holdet er egentlig normeret til 10 borgere, men ifølge de interviewede medarbejdere kan der, alt efter deltagernes funktionsniveau, være op til 15 på en gang. I gennemsnit er der et fremmøde på 10-12 deltagere pr. gang, og i løbet af prøveperioden har der i alt været cirka 40 borgere med et forløb i prøvebehandlingen.

Deltagerne på det valgte genoptræningshold blev informeret om den forestående udflytning af de trænende terapeuter. Eftersom man valgte at flytte et helt hold, var det ikke muligt for deltagerne at vælge at blive på det kommunale træningssted. Medarbejderne har ikke oplevet, at der har været frafald på holdet, og deltagernes fremmøde er ikke anderledes på det udflyttede genoptræningshold sammenlignet med, da træningen foregik i de kommunale lokaler. Det understreges i den forbindelse, at afstanden mellem den kommunale træningssal og det valgte fitnesscenter kun er få hundrede meter, hvorfor erfaringerne ikke nødvendigvis kan overføres til en flytning ud af Faaborg.

3.2.2 Fagpersonernes erfaringer og perspektiver

I forhold til træningslokalerne oplever fagpersonernes det positivt, at der samlet set er bedre plads, samt at der er adgang til flere forskellige og nyere træningsmaskiner. Til gengæld er der også en række mindre specialiserede træningsredskaber, som ikke findes i fitnesscenteret. Da indkøb af nyt udstyr ikke har indgået i prøvebehandlingen, pakkes de relevante redskaber og transporteres frem og tilbage ved hvert træningstilfælde.

Det, at træningen i fitnesscenter foregår i flere og væsentligt større lokaler end på Tømmergården, har gjort det sværere for de trænende terapeuter at have overblik over borgerne og deres øvelser. Derfor fordeler de i højere grad ansvaret for at følge op på de enkelte borgere imellem sig, fx i forhold til udviklingen i borgerens træning og mål, og trænerne beskriver, at de 'ikke har helt samme føling med holdet som helhed længere'. Medarbejderne efterlyser også tilgang til et adskilt rum, hvor de kan varetage administrative opgaver, opbevare testskemaer o.l. Oplevelsen er, at det giver dobbeltarbejde og risiko for fejl, når de først skal dokumentere borgerens udvikling og resultater på fitnesscenteret og bagefter overføre resultaterne til deres journaler, når de kommer retur til Tømmergården.

Ovenstående forhold fremstår som mindre udfordringer, der til dels har karakter af opstartsproblemer, som medarbejderne har været i stand til at håndtere i prøvebehandlingen, og forholdene vurderes ikke at være gået ud over borgernes udbytte af genoptræningen.

Den største udfordring ved den decentrale placering i et almindeligt fitnesscenter er ifølge de interviewede ledere og medarbejdere, at deltagerne på genoptræningsholdet oplever, at der ikke er den samme grad af anonymitet i fitnesscenteret som på det kommunale træningssted:

Nogle viste utryghed i starten i fitnesscentret, fordi de kunne møde naboen. På Tømmergården er man mere anonym, selvom der er andre på holdet. Det røg fuldstændig, og det havde enkelte det svært med.

(Medarbejderinterview)

Medarbejderne oplever også, at nogle borgere føler sig udstillet på fitnesscentret, hvor der kommer mange andre brugere:

Vores borgere har stedet meget lidt for dem selv. Igennem forløbet er det blevet præciseret, at den ene sal på stedet er til prøvebehandlingsholdet, men det giver stadig udfordringer, når det næste almindelige træningshold står og tripper uden for døren, fordi de

vil ind til deres faste pladser. Så står de i vejen og vil ikke flytte sig. Problemet er faktisk ikke løst endnu, og holddeltagerne har følt sig overbegloet af næste hold fra døren.

(Medarbejderinterview)

Deltagerne på træningsholdet er ofte i en *følsom/utryg* situation på grund af deres skade og usikkerhed forbundet dermed, fx i forhold til om de kan genoptage tidligere sportsaktiviteter og vende tilbage til arbejde, og medarbejderne har derfor et ønske om at skærme dem, hvilket er en udfordring i fitnesscenteret. Samtidig fortæller de interviewede medarbejdere, at holddynamikken var større på Tømmergården, hvilket dels er relateret til støjniveauet i fitnesscenteret, som gør det svært at tale sammen, dels at der er mange andre brugere af stedet.

Erfaringer med brobygning og frigørelse af lokalekapacitet: Et af de overordnede mål med prøvehandlingen har været at øge antallet af borgere, der fortsætter med fysisk aktivitet efter den kommunale genoptræning. Med det afsæt er der indgået en aftale med fitnesscenteret om, at borgere på genoptræningsholdet har mulighed for at få en nedsat pris, hvis de vælger at melde sig ind i centeret under eller efter endt genoptræningsforløb.

De interviewede ledere og medarbejdere fortæller dog, at der ikke har været specielt fokus på at introducere borgerne til det specifikke fitnesscenter, der indgår i prøvehandlingen. Det skyldes for det første, at deltagerne i genoptræningen i vid udstrækning består af fysisk aktive, herunder en del yngre sportsudøvere, som efter endt genoptræning typisk vender tilbage til den sportsgren eller træningsform, de er vant til at dyrke. For det andet fremgår det, at terapeuterne gør meget ud af at vejlede og motivere deltagerne i forhold til vigtigheden af fortsat fysisk aktivitet, men at de dels gør dette individuelt med afsæt i den enkeltes situation og erfaring, dels med udgangspunkt i, hvilke typer af træning og øvelser der kan hjælpe med at forebygge nye skader.

Et andet formål med prøvehandlingen har været at frigøre lokalekapacitet på Tømmergården, men det er medarbejdere og lederes oplevelse, at det kommunale træningslokale står tomt i det frigjorte tidsrum. Som årsag angives, at de ældre, der også bruger det kommunale træningslokale, ikke er klar til at træne så tidligt på dagen, som knæholdet træner, samt at det ikke har været aktuelt at etablere nye genoptræningshold inden for tidsrammen af prøvehandlingen.

3.2.3 Borgernes perspektiver på udflyttet genoptræning

Resultaterne af Faaborg-Midtfyn Kommunes tilfredshedsundersøgelse fremgår af Tabel 3.2.

Tabel 3.2 Borgernes vurdering af forløbet i den udflyttede genoptræning (N=28)

	Enig	Delvis enig	Uenig
Jeg har været ordentligt informeret om prøvehandlingen	17	7	4
Jeg har fået kortere til genoptræning	2	7	19
Jeg har været tilfreds med adgangsforholdene	14	10	4
Jeg har været tilfreds med omklædningsfaciliteterne	13	8	7
Jeg har været tilfreds med træningsmaskiner og -lokaler	21	4	3
Har introduktionen til øvrige tilbud på træningsstedet været god?	19	8	1
Jeg er fortsat på træningsstedet efter afslutningen af de kommunale forløb	4	8	16
Jeg vil fortrække det nye træningssted frem for kommunale lokaler	12	10	6

Note: Svarprocent er oplyst til at være 56 %.

Kilde: Data indsamlet af træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune.

Tabellen viser, at et flertal af borgerne i prøvehandlingen angiver at være ordentligt informeret om prøvehandlingen, ligesom et klart flertal oplever at være godt introduceret til de tilbud, der er på Bella Beluga. Det fremgår endvidere, at borgerne generelt er tilfredse med adgangsforhold samt fysiske rammer, omklædnings- og træningsfaciliteter.

Som forventet – jf. den korte afstand mellem Bella Beluga og de kommunale lokaler på Tømmergården – er der kun ganske få borgere, der oplever at have fået kortere til træningen. Endelig fremgår det, at fire borgere er fortsat med at træne på Bella Beluga efter endt genoptræning, mens otte angiver, at dette til dels er tilfældet. De borgere, der angiver, at det til dels er tilfældet, angiver formentlig dette, fordi en del af borgerne har en glidende overgang fra genoptræning til selvtræning, hvor de en kortere periode fortsætter træningen på fitnesscenter, indtil de er helt klar til at træne selv. Heroverfor er der 16 borgere, som angiver, at de ikke er fortsat på Bella Beluga efter endt forløb.

Endelig fremgår det, at et lille flertal af borgerne ville foretrække lokalerne i Bella Beluga frem for de kommunale lokaler på Tømmergården, hvis de havde mulighed for at vælge. Dette svar skal dog tolkes med nogen forsigtighed, da en stor del af borgerne ikke har haft et forløb på begge lokaliteter og derfor ikke har et reelt sammenligningsgrundlag at basere deres vurdering på.

For at være sikker på, at interviewpersonerne har en reel mulighed for at vurdere fordele og ulemper ved henholdsvis de kommunale faciliteter og faciliteterne i prøvehandlingen, er de fire borgere valgt ud fra et kriterie om, at de har oplevet overgangen fra Tømmergården til Bella Beluga.

Interviewpersonerne fremhæver – i overensstemmelse med tendenserne fra borgertilfredshedsundersøgelsen – mere tiltalende fysiske rammer, bedre omklædningsfaciliteter og adgang til flere forskellige og nyere maskiner at træne i som fordele ved Bella Beluga. De interviewede borgere giver også udtryk for at være godt informeret om udflytningen til Bella Beluga, og at de samlet set er godt tilfredse med tilrettelæggelsen af deres genoptræningsforløb. Der er heller ingen, som giver udtryk for, at flytningen har påvirket deres fremmøde, og alle oplever, at udbyttet af træningen har været lige godt på begge lokaliteter.

Til gengæld oplever borgerne også, at der har været en række ulemper forbundet med at lægge genoptræningen i et privat fitnesscenter. Ulemperne, som knytter sig til det at skulle dele lokale med 'raske' borgere, logistikken omkring træningsmaskiner, mindsket holdfølelse og oplevelsen af mindsket overblik/mindsket tilgængelighed til terapeuterne, uddybes nedenfor.

Deling af lokaler med raske borgere: Det fremgår på tværs af interview, at lydniveauet på Bella Beluga er højere end på Tømmergården, samt at deltagerne på genoptræningsholdet er spredt ud på flere lokaler, hvor der også er almindelige brugere af fitnesscenteret. Som illustreret i nedenstående citater giver disse forhold, især de to ældre borgere, en oplevelse af, at man ikke taler lige så meget sammen og en mindsket oplevelse af at være sammen på et hold efter flytningen til Bella Beluga.

Det at gå til genoptræning er også at kunne snakke sammen og have noget fællesskab. Det smuldrede noget, da vi flyttede til fitnesscentret, synes jeg.

(Ældre borger 1)

Det var også lidt med, at på Tømmergården ved man, at man er sammen med andre, der har samme problemer som en selv, men på Bella Beluga, der går man lidt og skjuler det. Det er ikke lige så anonymt, når der er andre i lokalet. Det har ikke været så stort et problem for mig, men jeg har hørt nogen af de andre på holdet snakke om det. Jeg tror

ikke det er så stort et problem på et hold som knæholdet. Til gengæld tror jeg det vil være noget helt andet for andre typer af hold på Tømmergården – der er jo mange med cancer og alt muligt andet, som de måske ikke lige har lyst til at dele med resten af verden. Så jeg tror, det er vigtigt, man holder det sådan neutralt – på fx sportsskader – og ikke tager det længere ud.

(Yngre borger 2)

Jeg startede på Tømmergården, og det var meget intimt. Vi vidste, hvem hinanden var på holdet, og man snakkede åbent om den skade, man nu havde pådraget sig. Både med trænerne og de andre på holdet. [...] Det der med at have et forhold til trænerne og de andre på holdet, det havde vi ikke så meget, efter vi blev flyttet, fordi man gider ikke sidde og snakke om sine problemer og ens genoptræningsforløb i et fitnesscenter, hvor ens nabo fx kommer. Det blev lidt for personfølsomt, syntes jeg, og vi havde ikke den samme holdfølelse, efter vi var flyttet.

(Yngre borger 1)

De interviewede borgere giver, i tråd med medarbejdernes bekymring, også udtryk for at det er en udfordring, at deltagerne på genoptræningsholdet kan føle sig lidt udstillet på fitnesscenteret, fx oplevelsen af ikke at passe ind/falde uden for de almindelige brugere, fx hvis man på grund af sin skade cykler meget langsomt. I det hele taget kan det ifølge de interviewede borgere være en udfordring at passe ind på fitnesscenteret for deltagere på et genoptræningshold.

Eksempelvis har øvrige brugere af centeret har været en forstyrrende faktor, især i forhold til træningen i den reservede sal, og både lydniveau og de musikvideoer, der kører på skærme i fitnesscenteret, har været 'fuldstændig malplaceret' og 'ikke tilpasset os ældre mennesker'. Samtidig har borgerne også savnet muligheden for at kunne tale uforstyrret med de andre holddeltagere og trænerne, både under træningen og efter.

Logistikken omkring træningsmaskiner: Der er (især om fredagen) mange af de 'almindelige' brugere i fitnesscenteret, og det betyder, at det ofte er sværere at finde en ledig maskine, end det var på Tømmergården. På samme måde er det større udvalg af maskiner kun en fordel for de deltagere på genoptræningsholdet, der er i stand til at bruge dem.

Der var meget med at stå i kø til de forskellige maskiner, hvor man på Tømmergården havde bedre mulighed for at gøre det, man skulle, uden ventetid. Det var især om fredagen, hvor der var rigtig mange af de almindelige brugere samtidig med os.

(Yngre borger 2)

Det var lidt småt på Tømmergården, maskinerne var gamle, og der var ikke så mange af dem. Der var lidt ventetid, men det gjorde ikke så meget, for så kunne man lave noget andet, imens man ventede. På Bella Beluga er det noget helt andet, for der er mange nye og fantastiske maskiner. Ulempen er til gengæld, at der er åbent for alle medlemmerne samtidig med os. Så vi kunne godt komme til at stå meget i kø, selvom der er flere maskiner. Og der kunne man ikke på samme måde lave noget andet, mens maskinen var optaget, for der kom hele tiden nye, som ville overtage. Så det var meget med at vente på, at fx løbebåndet blev frit. Det var værst om fredagen – om tirsdagen havde vi det lidt mere for os selv.

(Yngre borger 1)

I forhold til udstyr, så oplevede borgerne især i starten, at der manglede udstyr til de nye deltagere på holdet, som ikke var så mobile – og især en gangbarre, der i modsætning til Tømmergården ikke forefindes på fitnesscenteret, er savnet på grund af sin nyttige og ikke mindst tryghedsskabende funktion.

Kontakten til de trænende terapeuter: Borgerne bekræfter også de trænende terapeuters oplevelse af, at det er sværere at have overblik og løbende kontakt med deltagerne, når træningen foregår på Bella Beluga, hvilket er illustreret i citatet nedenfor:

Jeg syntes, vi passede lidt mere os selv i Bella Beluga. Det var lige, som om de to fysioterapeuter ikke rigtig havde overblikket over os mere på samme måde. Jeg syntes de havde svært ved at nå rundt til os alle sammen i forhold til Tømmergården. Det var lidt mere sporadisk kontakt, man havde, og jeg tror også, at de af hensyn til os, der var på holdet, holdt lidt igen med at spørge ind til en masse ting, fordi der var så mange andre, der ikke var en del af genoptræningsholdet omkring os. Og jeg syntes, det var ærgerligt, at vi ikke længere havde de snakke.

(Yngre borger 1)

Endelig fremgår det, at ingen af de interviewede borgere har oplevet at blive introduceret til muligheden for at fortsætte med at træne på Bella Beluga, og de har heller ikke været i kontakt med personalet på stedet. Alle de interviewede borgere fortæller i forlængelse heraf, at de selv er vant til at træne – og at de er fortsat med at træne efter endt genoptræningsforløb. Derfor har de ikke savnet muligheden for at blive introduceret til tilbuddene på Bella Beluga, og som illustreret i nedenstående citat oplever de, at de trænende terapeuter generelt set har meget fokus på vigtigheden af at fortsætte træningen efter endt genoptræningsforløb:

Altså de [trænende terapeuter] opfordrer jo meget til, at man bliver ved med at træne, og de kommer også med gode råd til, hvordan man forebygger nye skader. Men det er ikke sådan, at de opfordrer til, at det skal foregå på et fitnesscenter.

(Yngre borger 2)

Fremadrettede perspektiver: De foregående afsnit afspejler, at borgerne oplever en række ulemper ved den udflyttede genoptræning, som fylder mere end de oplevede fordele. Som illustreret i nedenstående citater foretrækker tre af de fire interviewede borgere også at få genoptræning på Tømmergårde.:

Hvis jeg kunne vælge, ville jeg vælge Tømmergården. Genoptræning handler om andet og mere end bare at træne i maskiner.

(Ældre borger 1)

Hvis jeg kunne vælge, ville jeg gerne tilbage på Tømmergården, men så også med håbet om, at de kunne modernisere det lidt. Jeg ved jo ikke, hvad kommunen bruger af økonomi på at smide holdet ud i fitnesscenteret, men jeg ville da foretrække, at de bruger pengene på at investere i nogen mere moderne maskiner på Tømmergården i stedet for at lægge pengene i fitnesscenteret.

(Yngre borger 2)

Den sidste borger vil i princippet helst have sin genoptræning i et fitnesscenter, men som illustreret i nedenstående citat, er det under forudsætning af, at der er bedre adgang til træningsmaskinerne:

Jeg kan godt lide at være i fitnesscenter, men Bella Beluga har nok været lidt for lille til at rumme både os og de andre brugere. Det har i hvert fald været rigtig svært at komme til fx cykler og løbebånd. Men hvis man kunne sikre bedre adgang til de maskiner, vi skal bruge, vil jeg nok foretrække, at forløbet ligger i fitnesscenter. Det giver bedre mulighed for at styrketræne, end der er på Tømmergården.

(Yngre borger 1)

Dermed fremgår det også, at interviewpersonerne forholder sig mere kritisk til den decentrale genoptræning, end det umiddelbart fremgår af tendenserne i borgertilfredshedsundersøgelsen (jf. Tabel 3.2), mens interviewpersonernes perspektiver i høj grad matcher de trænende terapeuters erfaringer.

3.3 Decentral vedligeholdende træning

Den vedligeholdende træning består af fysisk træning en gang om ugen i en time, hvorefter deltagerne drikker kaffe en halv times tid. I prøvehandlingen er to hold med hver ca. 10 faste deltagere flyttet fra de vante lokaler på Tingager Plejehjem i Ringe til henholdsvis en foreningsdrevet hal med tilhørende motionscenter i Espe og et kommercielt fitnesscenter i Årslev. De to steder ligger begge ca. seks km fra de kommunale lokaler i Ringe, og det er kun de fysiske rammer for tilbuddet, der er ændret, mens indhold i træningen, målgruppen og visitationskriterierne er uændrede.

Målgruppen for vedligeholdende træning er – jf. Faaborg-Midtfyn Kommunes kvalitetsstandard – 'fortrinsvis ældre borgere, der ikke kan varetage træning på egen hånd'. Borgerne henvises til vedligeholdende træning fra deres praktiserende læge, fra de kommunale hjemmesygeplejersker samt fra kommunale terapeuter. Henvisning sker oftest efter et endt rehabiliterings- eller genoptræningsforløb, hvor det vurderes, at borgeren har behov for vedligeholdende træning for at kunne fastholde sit funktionsniveau, og de visiterede borgere er i mange tilfælde afhængige af kørestol eller rollator.

Derfor har de fysiske adgangsforhold og fremkommeligheden inde på de valgte træningslokaliteter været en særlig vigtig faktor i prøvehandlingen, og det har været nødvendigt at forbedre adgangsforholdene på begge de valgte træningssteder. Dels har stederne selv sænket dørtrin o.l., som forbedrer adgangsforholdene for brugere med kørestol eller rollator, dels har Faaborg-Midtfyn Kommune etableret en udendørs rampe et af stederne. Derudover er der ikke indgået aftaler om lokaleændringer i prøvehandlingen, fordi det vurderes at være for stor en investering set i lyset af, at der er tale om en midlertidig afprøvning. Til gengæld fremgår det, at de to decentrale leverandører har indkøbt diverse mindre udstyr, fx elastikker og bolde, for at imødekomme behovet hos deltagerne i den vedligeholdende træning. Den ene leverandør har desuden indkøbt en gangbarre, fordi deltagerne på prøvehandlingen efterspurgte det.

3.3.1 Borgernes vej ind til decentral vedligeholdende træning

Borgerne blev informeret om, at de var omfattet af prøvehandlingen og skulle fordeles på de to nye hold og lokaliteter i maj 2018. I og med, at det var to hele hold fra Ringe, der blev flyttet til henholdsvis Espe og Årslev, havde borgerne ikke mulighed for at vælge at blive på det kommunale træningssted eller blive visiteret til vedligeholdende træning på andre af kommunens træningssteder. Det er oplyst i interview, at to borgere stoppede i den vedligeholdende træning, fordi de ikke ønskede at transportere sig til det decentrale tilbud i Årslev, men herudover vurderes det, at prøvehandlingen ikke har haft betydning for deltagelse og fremmøde på de to hold. Oplevelsen er heller ikke, at der har været større udskiftning på holdene end normalt i perioden for prøvehandlingen.

3.3.2 Fagpersonernes erfaringer og perspektiver

Interviewdeltagerne oplever, at de to leverandører har været meget imødekomende og fleksible, fx i forhold til at flytte rundt på træningsmaskiner, så borgerne i prøvehandlingen nemmere kan komme rundt, og i forhold til at sørge for, at de sædvanlige brugere kommer lidt senere. Det er også lykkedes at forventningsafstemme undervejs med leverandørerne, der var overraskede over, hvor dårlige brugerne var og nu har indset, at prøvehandlingen ikke resulterer i flere kunder i deres centre. Både medarbejdere og ledere understreger i forlængelse heraf vigtigheden af indledningsvist at få tydeliggjort målgruppen for den vedligeholdende træning for de private leverandører, så de forstår, hvor dårligt borgernes funktionsniveau er sammenlignet med de almindelige brugere af fitness-centrene.

De interviewede medarbejdere og ledere peger på enkelte fordele og en længere liste med ulemper, som de forbinder med decentraliseringen af den vedligeholdende træning. Disse beskrives nedenfor.

Både medarbejdere og ledere finder det positivt, at de to udflyttede hold, inden for rammen af prøvehandlingen, har fået mulighed for at køre adskilt. Baggrunden for dette er, at de to hold inden udflytningen fra Tingager var organiseret sådan, at de overlappede i forhold til det sociale samvær. Det var således hold 1, der trænede først og mødtes til fælles socialt samvær med hold 2, hvorefter det var hold 2's tur til at træne. Medarbejderne oplevede, at denne løsning – hvor ca. 20 borgere og 4 medarbejdere var samlet – var en udfordring, fordi mange af borgerne havde svært ved at være i så store forsamlinger. Som illustreret i nedenstående citat vurderer medarbejderne også, at de har bedre mulighed for at snakke og yde støtte til borgerne, når holdene ikke er samlet:

Det sociale element er en vigtig del af den vedligeholdende træning. For en del af deltagerne er det den eneste gang i løbet af ugen, at de kommer hjemmefra, og mange har et meget begrænset netværk. Vi har bedre mulighed for at snakke sammen på de små hold, og der dukker mange ting op i de snakke, som vi kan hjælpe borgerne med.

(Medarbejderinterview)

Medarbejderne håber i forlængelse heraf, at der fremadrettet bliver mulighed for at fortsætte med at køre den vedligeholdende træning, uden at holdene kommer i berøring med hinanden.

De interviewede ledere fortæller også, at flytningen af den vedligeholdende træning har givet mulighed for, at andre kan udnytte aktivitetslokalet og træningssalen på Tingager Plejehjem. Dette opleves ikke mindst relevant, fordi der i en årrække forud for prøvehandlingen har været så stort pres på træningssalen, at kommunen bl.a. har været nødt til at leje to genoptræningshold ind et privat fitnesscenter i Ringe by. De interviewede medarbejdere fortæller i forlængelse heraf, at den frigjorte tid i aktivitetslokalet udnyttes godt og kommer andre funktioner på Tingager til gode. Til gengæld vurderer medarbejderne, at den frigjorte træningssal for det meste står tom i det frigjorte tidsrum. Som forklaring angives, at det ledige tidsrum ligger midt på dagen, hvor de trænende terapeuter i udgangspunktet er optaget af andre opgaver, samt at genoptræningsholdene typisk er placeret tidlig morgen eller sen eftermiddag af hensyn til de erhvervsaktive deltagere.

Af ulemper nævnes en række forhold relateret til de fysiske rammer for vedligeholdende træning på træningsfaciliteter, der i udgangspunktet er indrettet til raske og sportsaktive borgere.

I forhold til adgangsforholdene på de to decentrale træningssteder oplever medarbejderne stadig udfordringer, selvom både kommunen og de to træningslokaliteter har forsøgt at sikre bedre forhold, fx ved etablering af ramper. Eksempelvis er nogle borgere ikke i stand til at åbne dørene ind til

træningsstedet og må derfor vente udenfor, til nogen kan lukke dem ind. Især på det ene træningssted er der endvidere trangt i selve træningslokalet, fordi der er mange træningsmaskiner på lidt plads. Det gør det svært for både borgere og medarbejdere at komme rundt, når der samtidig skal være plads til kørestole og rollatorer. Samtidig passer maskinerne på de to decentrale træningssteder ikke altid til målgruppen for prøvehandlingen:

Det giver god mening, når der er et lokalt center, der kan bruges. Men det er bare ikke optimalt. Borgerne får ikke det optimale ud af det, især i forhold til maskinerne. For eksempel er der for høje trin på stepmaskinerne, og så kan borgerne ikke bruge dem.

(Medarbejderinterview)

Støj og det at være fordelt på flere (og kolde) lokaler opleves også som en udfordring.

Jeg har prøvet at være alene med holdet, det var ikke så smart. Borgerne har hver deres skavanker. De er spredt ud i to lokaler, så det er klart bedst at være to medarbejdere. For borgerne er det også godt at være i samme rum, de kan hjælpe hinanden og snakke med hinanden. Det er ikke så ældre- eller brugervenligt nu.

(Medarbejderinterview)

Medarbejderne oplever støjniveauet og de andre brugere af træningsstederne som udfordrende i forhold til borgenes koncentrationsevne og i forhold til muligheden for at 'presse dem lidt' i træningen. Samtidig har det især på det ene træningssted været en udfordring at opretholde det sociale samvær, som er en vigtig del af den vedligeholdende træning. De her nævnte udfordringer betyder ifølge de interviewede medarbejdere, at borgerne får ikke det fysiske udbytte, som de skal, på de decentrale træningssteder.

De fysiske rammer på de decentrale træningssteder har også betydning for medarbejdernes arbejdsmiljø. De mangler deres sædvanlige kontormuligheder, og de oplever, at det er blevet sværere at bevare overblikket over borgerne og deres øvelser, fordi træningen hvert sted er spredt ud over flere lokaler. På Tingager var der bedre overblik, fordi træningen foregik i én sal. Samtidig var der personale på plejehjemmet, der kunne hjælpe ved behov, fx hvis der kun var en medarbejder til træningen, eller hvis medarbejderne havde brug for bistand fra en terapeut. På de decentrale træningssteder er man nødt til at aflyse den vedligeholdende træning, hvis der mangler en medarbejder, og der er ikke samme mulighed for at sparre med terapeuter. Samtidig forstyrres træningen af, at der foregår meget andet på træningsstederne, samtidig med at prøvehandlingen er i gang, og medarbejderne oplever, at det er svært at skærme deres borgere og skabe den nødvendige ro.

Decentralisering af den vedligeholdende træning kan godt fungere, men de involverede har svært ved at se rationale i det, da det vurderes at være dyrere, samtidig med at det har været en smule dårligere for borgerne. Oplevelsen er også, at målsætningen om at få de kommunale tilbud tættere på borgerne ikke understøttes af prøvehandlingen i den nuværende form. Det er således kun deltagere, der i forvejen har bopæl i enten Espe eller Årslev, der har fået kortere afstand, mens de borgere – ca. halvdelen – der bor i Ringe, har fået tilsvarende længere til træning. Med et par enkelte undtagelser bliver alle deltagerne kørt til træning – enkelte af ægtefæller, resten med Flextrafik, hvilket i sidstnævnte tilfælde øger kommunens omkostninger til transport (se eventuelt økonomigennemgangen i afsnit 2.2).

Endelig fremgår det, at potentialet for brobygning til foreningsliv og lokale træningsfaciliteter opleves som ikke-eksisterende, jf. citaterne nedenfor:

Vi tror ikke rigtig på det, fordi målgruppen er de svageste ældre. Når man siger ja til vedligeholdende træning, er det, fordi man har brug for det og måske ikke kan være i andre tilbud. Det er få, der kan opsøge et andet tilbud ved egen kraft.

(Lederinterview)

Det er jo, fordi at de ikke kan andet, at de går til vedligeholdende træning. De kan ikke selv klare sig i et fitnesscenter. De har brug for et kendt ansigt, når de kommer, og de har brug for hjælp ved maskinerne.

(Medarbejderinterview)

De interviewede ledere ser det afslutningsvis som en vigtig erfaring, at de private træningssteder ikke er optimalt indrettet for at imødekomme behovet hos borgerne i den vedligeholdende træning, samt at dette påvirker aktivitetsmedarbejdernes fysiske arbejdsmiljø negativt. Det vurderes derfor også at kræve en væsentlig investering i tilpasning af fx fremkommelighed, indkøb af ældreegnet træningsudstyr m.m., hvis de decentrale faciliteter skal løftes til et niveau, der er sammenligneligt med de eksisterende kommunale faciliteter.

3.3.3 Borgernes perspektiver på decentral vedligeholdende træning

Tabel 3.3 Borgernes vurdering af forløbet i den decentrale vedligeholdende træning (N=26)⁸

	Enig	Delvis enig	Uenig
Jeg har været ordentligt informeret om prøvehandlingen	18	7	3
Jeg har fået kortere til træning	2	11	13
Jeg har været tilfreds med adgangsforholdene	10	13	3
Jeg har været tilfreds med træningsmaskiner og -lokaler	16	7	3
Jeg vil fortrække de nye træningssteder frem for kommunale lokaler?	12	11	5

Note: Svarprocent er oplyst til at være 95 %.

Kilde: Data indsamlet af træningsområdet i Faaborg-Midtfyn Kommune.

Tabellen viser, at de fleste borgere i prøvehandlingen angiver at være ordentligt informeret om prøvehandlingen, samt at kun få borgere oplever, at prøvehandlingen har givet dem kortere til træning. Endvidere fremgår det, at 16 borgere er utilfredse eller delvist utilfredse med adgangsforholdene, mens de resterende 10 er tilfredse. 16 borgere angiver at være tilfredse med de fysiske rammer og træningsmaskinerne, mens de resterende 10 angiver, at de er delvist tilfredse eller utilfredse. Endelig har 12 borgere angivet, at de foretrækker de nye træningslokaler, mens de resterende 16 angiver, at de er delvist enige eller uenige i dette udsagn.

To af de interviewede borgere er tilknyttet holdet i henholdsvis Årslev og Espe, og de har begge oplevet overgangen fra Tingager til de decentrale træningssteder. Endvidere havde begge borgere på forhånd talt om interviewet med de øvrige holddeltagere for at indhente deres perspektiver på prøvehandlingen. Derfor vurderede de to borgere også, deres udsagn er repræsentative for mange de øvrige borgere på de to hold.

Borgerne understreger i interviewet, at de er glade for den vedligeholdende træning og er taknemmelige over at have den mulighed – uagtet om det foregår centralt eller decentralt. I forhold til, om tilbuddet er rykket tættere på dem, så har de forskellige oplevelser, der matcher tendensen i borgertilfredshedsundersøgelsen. Den ene borger bor således i Ringe og træner nu i Espe, hvilket medfører, at der er blevet ca. seks km længere til træning. Den anden bor til gengæld i Årslev og

⁸ Borgerne i den vedligeholdende træning klæder ikke om og har ikke mulighed for selv at træne i fitnesscenter (jf. kommunens kvalitetsstandard). Derfor indgår disse elementer ikke i tilfredshedsundersøgelsen.

har dermed fået ca. fem km kortere til træningen. Men da de begge i forvejen bliver kørt til træning – den ene af ægtefællen, den anden med Flextrafik – tillægger de ikke de ændrede afstande nogen betydning. Den borger, der har fået længere, understreger også, at det ikke har påvirket vedkommendes fremmøde.

De to borgere er enige om, at det er 'fint nok' at træne på de to decentrale steder, hvis alternativet er, at de ikke kan få tilbuddet, men begge vil gerne tilbage til de vante lokaler på Tingager. Ønsket er begrundet i en række oplevede ulemper relateret til de fysiske rammer på de to decentrale træningssteder, som beskrives nedenfor.

Begge borgere peger på, at træningsudstyret de decentrale steder ikke er tilpasset målgruppen for vedligeholdende træning på samme måde som i de kommunale lokaler. Begge peger også på, at fraværet af en gangbarre, som er et vigtigt redskab, stadig mangler på det ene af de to træningssteder. Det fremgår også, at lokalerne (hvor temperaturen i udgangspunktet er indstillet til fysisk aktive brugere med et normalt funktionsniveau) opleves for kolde, samt at holddynamikken opleves forringet efter decentraliseringen.

I forhold til prøvehandlingen i Espe foregår det ifølge den interviewede borger i en 'stor og upersonlig' hal samt et tilstødende lokale med træningsmaskiner, hvilket har betydning for samværet borgerne imellem:

Hallen er større, og du har ikke den samme forbindelse med de andre, du går til træning med. Man skal sådan råbe til hinanden. Så det var rarere på Tingager, hvor vi var tættere sammen.

(Borger 1, vedligeholdende træning)

Borgeren fra Espe-holdet fortæller videre, at holdet drikker kaffe og har deres sociale samvær i hallens cafeteria. Lokalet opleves velegnet, men eftersom hallens personale holder pause samtidig med træningsholdet, og ifølge borgeren taler meget højt, opleves også her et forstyrrende element, som vanskeliggør holdets samvær sammenlignet med Tingager.

Borgeren, der træner i et kommercielt fitnesscenter i Årslev, oplever omvendt, at der er for lidt plads – især i det lokale, hvor holdet starter med at have stoleympnastik:

Lokalet er så småt, at vi ikke kan strække armene ud til siden, uden at skulle dreje os i forhold til hinanden. Der er heller ikke nogen gode stole at sidde på, og der er gulvtæpper. På Tingager er der VELA-stole, der kan det hele og har hjul. Nu sidder vi på almindelige stole uden hjul og på gulvtæpper, så man kan ikke køre eller dreje med stolen. Gulvtæppet gør det også rigtig svært for dem, der bruger kørestol eller rollator.

(Borger 2, vedligeholdende træning)

Borgeren fra Årslev oplever endvidere kø ved maskinerne, selvom der er flere maskiner og cykler på fitnesscentret sammenlignet med Tingager. I forhold til det sociale element i den vedligeholdende træning fortæller borgeren fra Årslev, at gruppen i starten drak kaffe i fitnesscenterets forhal, men oplevede, at det ikke var et rart sted at sidde og snakke om private ting på grund af de andre brugere. Derfor har de fået et lille lokale, som de kan sidde i efter træningen. Dette lokale er roligt, men borgeren fortæller, at holdet har et stort ønske om at vende tilbage til Tingager, som de oplevede mere roligt og med en bedre samlet ramme for det sociale samvær.

De interviewede borgere har ikke selv følt sig udstillet i forhold til de øvrige brugere, og begge oplever et udbytte af træningen, der matcher det, de er vant til i det kommunale tilbud. Til gengæld

vurderer de, at der er flere af de andre deltagere, hvoraf nogle har kognitive skader og demens, som har været påvirket negativt. Det gælder særligt i Espe Hallen, hvor holdet ofte deler hallen med en skoleklasse, der har idræt.

Som illustreret i nedenstående citater har borgerne også svært ved at se, hvordan den decentrale placering skulle understøtte brobygning for deltagerne i den vedligeholdende træning:

Jeg kan ikke få øje på en eneste, det ville være relevant at starte i et fitnesscenter for. Hvis vi kunne det, ville vi vel ikke gå til den vedligeholdende træning. [...] Jeg ville ikke komme afsted, hvis det ikke var for den vedligeholdende træning.

(Borger 1, vedligeholdende træning)

Som det fremgår, har de interviewede borgere samlet set svært ved at se rationale bag udflytningen, da de oplever, at de fysiske rammer – herunder især rammerne for det sociale samvær – er forringet. Samtidig har de hørt fra tidligere holddeltagere, at deres gamle lokale på Tingager står tomt på deres træningstidspunkt, hvilket yderligere får dem til at undre sig over, hvorfor kommunen har valgt at betale ekstra for den decentrale løsning.

Det fremgår også, at de interviewede borgere forholder sig mere kritisk til prøvehandlingen end respondenterne i Faaborg-Midtfyn Kommunes tilfredshedsundersøgelse (jf. Tabel 3.3), hvilket er overraskende set i lyset af de gennemførte interview med fagpersoner og borgere. Mulige årsager til de divergerende resultater er drøftet med prøvehandlingernes projektgruppe. Projektgruppen vurderede, at nogle borgere kan have misforstået spørgsmålene eller blandet prøvehandlingen sammen med genoptræningstilbud, de tidligere har fået i regi af det private 'Midtfyns Fritidscenter'.

3.4 Opsamling

Gennemgangen viser, at der generelt er god overensstemmelse mellem de interviewede fagpersoners og borgeres perspektiver på de tre prøvehandlinger. Det fremgår samtidig, at interviewpersonerne generelt oplever stor imødekommenhed og fleksibilitet fra de private samarbejdsparter, der indgår i prøvehandlingerne. Oplevelsen er dog også, at prøvehandlingerne ikke i det ønskede omfang understøtter de opstillede målsætninger om kortere transport, øget mulighed for brobygning og effektiv anvendelse af den frigjorte lokalekapacitet på de kommunale træningssteder. Som sammenfattet nedenfor oplever de berørte også, at der er flere ulemper end fordele forbundet med de prøvehandlinger, de har været en del af.

Den decentrale motionsvejledning er den prøvehandling, der opleves mest meningsfuld af de involverede medarbejdere, fordi der her ses et særligt potentiale for brobygning i samarbejde med de henviste borgere. Til gengæld er der også tale om den prøvehandling, hvor det i mindst omfang er lykkedes at opnå volumen i indsatsen. Mødet mellem de henviste borgere, fitnesscentre og de almindelige brugere af disse opleves også som en væsentlig udfordring for de henviste borgere, fordi de typisk er usikre på deres egen krop og føler sig udstillet. Fagpersonernes perspektiver understøttes af den interviewede borger, og besvarelserne fra borgertilfredshedsundersøgelsen viser, at ingen de fem borgere i prøvehandlingen er fortsat i de træningstilbud, de er introduceret til. Fagpersonerne vurderer i forlængelse heraf, at prøvehandlingen kan styrkes, hvis der fremadrettet sættes på en mere individuel og fleksibel matching mellem henviste borgere til en bredere palet af lokale aktivitets- og træningstilbud.

Den udflyttede genoptræning er den prøvehandling, som i størst omfang har kunnet gennemføres på en måde, der minder om det eksisterende kommunale tilbud. Der er også generel tilfredshed

med fitnesscenterets fysiske rammer og træningsfaciliteter, og ingen har peget på, at placeringen i et lokalt fitnesscenter har påvirket den faglige kvalitet eller borgernes udbytte og fremmødefrekvens. Endvidere angiver ca. 10 % af de borgere, der har svaret på tilfredshedsundersøgelsen, at de er fortsat med at træne på Bella Beluga efter endt genoptræning. Dette kan ses som indikation på, at prøvehandlingen for de pågældende borgere har understøttet intentionen om brobygning.

Det fremgår dog også, at der opleves række udfordringer relateret til støj, mødet med fitnesscenterets øvrige brugere, en forringet holdfølelse og oplevelsen af, at de trænende terapeuter har sværere ved at bevare overblikket og tæt kontakt til deltagerne på holdet. Da den kommunale træningssal på Tømmergården står tom i det frigjorte tidsrum, repræsenterer den udflyttede genoptræning en meromkostning for kommunen, som ikke opleves at give nogen fordele. Interviewpersonerne har på den baggrund svært ved at se rationale i at flytte forløbet, og flere borgere efterlyser, at der i stedet var brugt penge på at modernisere lokaler og træningsudstyr på Tømmergården.

Den decentrale vedligeholdende træning er den prøvehandling, der mest entydigt ses som en forringelse af det tilbud, som de berørte borgere modtager. Potentialet for brobygning til private træningstilbud fremstår desuden som ikke-eksisterende for borgerne i den vedligeholdende træning, fordi kriteriet for at blive visiteret til vedligeholdende træning netop er, at man ikke vurderes at kunne træne på egen hånd. Fagpersonernes oplevelse af den decentrale vedligeholdende træning er, at adgangsforholdene og fremkommeligheden på de valgte lokaliteter er væsentligt dårligere end i de kommunale lokaler på Tingager Plejehjem. Både de interviewede borgere og fagpersoner fremhæver også problemer med støj, kulde og manglende mulighed for at skærme borgerne som kilder til et forringet udbytte for borgerne og et mere fysisk udfordrende arbejdsmiljø for aktivitetsmedarbejderne. Da det kun i begrænset omfang lykkes at udnytte de frigjorte lokaler på Tingager, undrer de interviewede borgere og fagpersoner sig over logikken i prøvehandlingen, og de har et fælles ønske om at vende tilbage til de vante rammer. Det fremgår dog også, at resultaterne fra interview fremstår mere kritisk end svarfordelingen i Faaborg-Midtfyn Kommunes interne borgertilfredshedsundersøgelse. Denne forskel er overraskende set i lyset af det konsistente billede, der gives i de gennemførte interview. Det ligger uden for rammerne af evalueringen at gå nærmere ned i årsagerne til dette, men hvis det vurderes at være vigtigt, kan Faaborg-Midtfyn Kommune kontakte deltagerne for at få valideret deres svar.

4 Konklusion og anbefalinger

Med den viden, der er til rådighed for evalueringen, tyder intet på, at de gennemførte prøvehandlinger har indfriet de opstillede succeskriterier. Der er således hverken fundet dokumentation for, at prøvehandlingerne understøtter brobygning, udbud af mere lokalt forankrede og borgernære tilbud, eller at andre borgere end de udflyttede får nytte af det kommunale træningsområdes eksisterende lokaler.

Det fremgår videre, at prøvehandlingernes tilbud er markant dyrere sammenlignet med, hvad det koster at levere de tilsvarende tilbud i kommunalt regi, samt at evalueringens interview med borgere og fagpersoner giver et konsistent billede af, at prøvehandlingerne forbindes med udfordringer, der overstiger de oplevede fordele.

VIVEs overordnede anbefaling er på den baggrund, at prøvehandlingerne afsluttes, samt at erfaringerne fra disse anvendes til at kvalificere det eventuelle fremadrettede arbejde med lignende tiltag.

Den overordnede konklusion og anbefaling uddybes og begrundes nedenfor, samtidig med at der opstilles anbefalinger til, hvordan erfaringerne fra prøvehandlingerne kan anvendes fremover.

4.1 Prøvehandlingernes økonomi

Træningsområdets opgørelser af prøvehandlingernes økonomi er udarbejdet, så de viser de meromkostninger, der er forbundet med prøvehandlingerne sammenlignet med, hvad det koster at levere de tilsvarende tilbud i kommunalt regi. De ekstra engangsudgifter til opstart af prøvehandlingerne er opgjort til i alt 66.775 kr., mens de løbende meromkostninger for de ca. 30 uger, hvor prøvehandlingerne har kørt, er opgjort til i alt 467.500 kr. Det er således de løbende driftsomkostninger, der står for langt hovedparten af merudgiften ved prøvehandlingerne.

Over 90 % af de løbende driftsomkostninger er relateret til lokaleleje, mens de løbende udgifter til transport af personale og borgere udgør mindre end 10 %. Det er derfor omkostningerne til lokaleleje, der bør have særlig opmærksomhed i forhold til de beslutninger, der skal træffes om prøvehandlingernes fremtid. Gennemgangen af prøvehandlingernes økonomi viser, at de alle medfører væsentlige meromkostninger for Faaborg-Midtfyn Kommune sammenlignet med, hvad det koster at levere tilsvarende tilbud i kommunalt regi, men det fremgår også, at meromkostningerne varierer fra prøvehandling til prøvehandling, således at hvert individuelt borgerfremmøde:

- på et lokalt fitnesscenter i prøvehandlingen for decentral motionsvejledning har kostet ca. 15.566 kr.
- på et lokalt træningssted i prøvehandlingen for decentral vedligeholdende træning har kostet ca. 213 kr.
- på privat fitnesscenter i prøvehandlingen for udflyttet genoptræning har kostet ca. 78 kr.

De store forskelle i omkostninger skyldes, at antallet af deltagere og fremmøder er meget forskelligt i prøvehandlingerne, samtidig med at alle samarbejdsparter har fået et identisk honorar på 2.500 kr. pr. uge for at stille lokaler til rådighed for prøvehandlingen.

4.1.1 anbefalinger relateret til prøvehandlingernes økonomi

Tilbuddet om kost- og motionsvejledning udbydes ikke længere i Faaborg-Midtfyn Kommune. Derfor fremstår det ikke relevant at opstille anbefalinger for dette, men hvis det fremadrettet besluttes at arbejde med lignende tiltag på andre områder, anbefales det, at eventuelle aftaler om lokaleleje udarbejdes, så det er den faktiske aktivitet, der betales for, frem for et fast ugentligt beløb. Hvis der fx var indgået en aftale om, at træningsområdet betalte et 10-turs kort i det aktuelle fitnesscenter for alle henviste borgere, ville lokaleomkostningerne til prøvehandlingen have beløbet sig til ca. 3.000 kr. frem for de 225.000 kr., der er betalt til de tre deltagende fitnesscentre i løbet af prøveperioden.

Prøvehandlingerne for genoptræning og vedligeholdende træning er holdbaserede og har fast ugentligt fremmøde. Disse tilbud er derfor velegnede til at indgå en aftale om fast lokaleleje, som det har været tilfældet i prøvehandlingerne. Det fremgår dog igen, at de indgåede aftaler ikke tager hensyn til antallet af deltagere og fremmøder pr. uge i den enkelte prøvehandling. Samarbejdspartenerne i den decentrale vedligeholdende træning har således fået samme betaling for én ugentlig træningssession med ca. 14 borgere, som samarbejdspartneren i den udflyttede genoptræning har fået for to ugentlige sessioner med 10-12 deltagere. Omkostningen pr. borgerfremmøde er derfor væsentligt højere i prøvehandlingen for vedligeholdende træning end i prøvehandlingen for udflyttet genoptræning. Det fremgår også i begge prøvehandling, at træningsområdets udgifter for adgangen til de private aktørers træningsfaciliteter er væsentligt højere end den udgift, som privatpersoner betaler for samme ydelse.

Prøvehandlingerne illustrerer således et potentiale for reducere lokaleudgifterne i eventuelt lignende fremtidige tilbud. Hvis det besluttes at arbejde videre med prøvehandlingerne eller lignende ordninger, anbefales det derfor:

- at indgåede aftaler afspejler den faktiske lokaleanvendelse. Hvis der fx var indgået en aftale om at betale det samme pr. træningspas i prøvehandlingen for vedligeholdende træning som i prøvehandlingen for genoptræning, ville der i projektperioden været sparet 75.000 kr. på lokaleleje.
- at indgåede aftaler i højere grad matcher det beløb, privatpersoner betaler for tilsvarende ydelser hos den aktuelle samarbejdspart. Det kan fx ske ved at skele til priserne for et 10-turs kort eller den månedlige afgift for fri træning, hvis samarbejdsparten er et lokalt fitnesscenter.

4.2 Fagpersoner og borgeres perspektiver på prøvehandlingerne

Evalueringen viser, at prøvehandlingerne er udmøntet som aftalt, og at de godt kan fungere i de udmøntede rammer. Ud over at der er to borgere, som valgte at stoppe i den vedligeholdende træning, da den blev flyttet, er der heller ikke afdækket eksempler på, at prøvehandlingerne har ledt til frafald eller mindsket borgernes fysiske udbytte af træningen. Til gengæld er der heller ikke noget, som taler for, at de afprøvede tilbud bør bruges som førstevalg, hvis der er mulighed for at levere tilsvarende tilbud i de eksisterende kommunale lokaler.

De gennemførte interview giver indtryk af, at alle de private samarbejdspartener i prøvehandlingerne har været imødekommende og hjælpsomme. Det gælder både i forhold til at få prøvehandlingerne etableret og i forhold til en række justeringer, der er foretaget undervejs. Det fremgår også, at tilbuddet af forskellige træningsmaskiner er væsentligt større, samt at maskiner og lokaler generelt er mere moderne og tiltalende end de kommunale træningslokaler i henholdsvis Ringe og Faaborg.

Prøvehandlingen for decentral motionsvejledning fremstår som et potentielt relevant tilbud, men erfaringen er, at matchet mellem de henviste borgere og udvalgte private fitnesscentre ofte ikke er optimalt. Erfaringen indikerer, at prøvehandlingen til dels har været fastlåst i et snævert fokus på træning på udvalgte fitnesscentre i stedet for en mere åben tilgang, der giver mulighed for individuelt af matche henviste borgere til en bredere palet af lokale aktivitets- og træningstilbud i deres lokalområde. Muligheden for at sikre dette fremstår derfor som et væsentligt opmærksomhedspunkt i forhold til eventuelle lignende fremadrettede indsatser. Det er VIVEs vurdering, at en sådan tilgang dels vil kunne understøtte, at flere borgere henvises, dels at det i højere grad vil være muligt at matche henviste borgere med tilbud, hvor de har mod på at fortsætte efter endt vejledning.

Evalueringsens interviewdeltagere oplever generelt den udflyttede genoptræning og decentrale vedligeholdende træning som en forringelse sammenlignet med, når tilbuddet gives i kommunale lokaler⁹. En fællesnævner handler om borgernes privatliv og mulighed for at fungere som hold i mødet med fitnesscentrenes øvrige brugere. Faktorer, som bidrager til denne oplevelse, er (især i den vedligeholdende træning) problemer med støj, kulde og manglende mulighed for at skærme borgerne.

En anden fællesnævner handler om de fysiske rammer, herunder at fitnesscentrenes træningsmaskiner ikke altid egner sig til målgrupperne for genoptræning og vedligeholdende træning; at der opleves ventetid ved maskinerne, som gør det sværere at få et sammenhængende og effektivt træningspas, samt at det er sværere for personalet at have overblik og løbende kontakt med deltagerne på de omfattede hold.

4.2.1 anbefalinger relateret til prøvehandlingernes udmøntning

Erfaringerne med de tre prøvehandling illustrerer, at de som løsning ikke har været matchet optimalt med de oplevede behov og ressourcer hos de borgere, de omfatter, samt karakteren af de forløb, der er tale om. Det er mest tydeligt i prøvehandlingerne for vedligeholdende træning og den decentrale motionsvejledning, hvor der i relativt stort omfang har været et mismatch mellem borgernes ønsker og ressourcer i forhold til de løsninger, der er etableret.

Den udflyttede genoptræning fremstår som den prøvehandling, der har det bedste match mellem borgergruppen og den tilbudte løsning, samtidig med at det klart er den billigste løsning at etablere. Derfor vurderer VIVE også, at der er tale om en løsning, som kan fungere – og tidligere har fungeret godt – når det ikke er muligt at huse specifikke genoptræningshold i de kommunale lokaler. Der er dog to væsentlige opmærksomhedspunkter i relation til dette:

- For det første er der tale om en løsning, der bedst egner sig til at blive anvendt, når der – i modsætning til hvad der har været tilfældet i prøvehandlingen – er et konkret tilbud, der ikke kan leveres i de kommunale lokaler.
- For det andet bør der være opmærksomhed på, at der er stor forskel på, hvem der deltager i de kommunale træningstilbud. Erfaringerne fra knæ- og ankelholdet, der primært består af idrætsvante borgere med et normalt funktionsniveau, kan derfor ikke uden videre overføres til fx hold for kronisk syge borgere eller borgere med kræftsygdomme.

⁹ Som gennemgået i afsnit 3.3.3 er der i forhold til den decentrale vedligeholdende træning delvis uoverensstemmelse mellem VIVEs interviewundersøgelse og svarene i Faaborg-Midtfyn Kommunes interne borgertilfredshedsundersøgelse. Interviewpersonerne forholder sig således væsentligt mere kritisk end respondenterne i tilfredshedsundersøgelsen. Det har ikke været muligt at vurdere årsagerne, men kommunens projektgruppe peger på, at en del borgere kan have misforstået spørgsmålene i tilfredshedsundersøgelsen. Hvis det vurderes at være vigtigt med afklaring af forskellene, anbefales det at foretage en ekstra rundspørge blandt respondenterne i den decentrale vedligeholdende træning.

4.3 Prøvehandlingernes betydning for de opstillede succeskriterier

Fire borgere (svarende til ca. 10 % af deltagerne på genoptræningsholdet) angiver, at de er fortsat med at træne på Bella Beluga efter endt genoptræningsforløb. Dette giver en indikation på, at den udflyttede genoptræning – og tilbuddet om 'en god pris, hvis borgeren vælger at forsætte' – har hjulpet de pågældende borgere med at bygge bro til det private tilbud.

Herudover har evalueringen ikke fundet eksempler på, at prøvehandlingerne understøtter ønsket om øget nærhed eller brobygning for de borgere, hvis tilbud er flyttet fra kommunale lokaler. Det fremgår også, at de kommunale lokaler, der normalt huser de udflyttede tilbud, det meste af tiden står tomme i de frigjorte tidsrum.

4.3.1 Anbefalinger relateret til prøvehandlingernes succeskriterier

Få borgere har fået kortere afstand til deres træning på grund af prøvehandlingerne, og for hver borger, der har fået kortere afstand, er der mindst én borger, som har fået længere afstand. De ændrede afstande – som maksimalt har været ca. 5-6 km – har heller ikke været store nok til, at de interviewede borgere tillægger dem betydning. Borgerne er langt mere optaget af de fysiske rammer, mulighederne for socialt samvær og den oplevede kvalitet. Det anbefales på den baggrund at anvende nedenstående rettesnore ved oprettelse af decentrale holdtilbud:

- For det første bør det indgå i overvejelserne, om der på den valgte lokalitet er et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til at fylde tilbuddet med lokale borgere. Hvis tilbuddet kræver et stort befolkningsgrundlag/geografi, vil en central placering typisk være den mest rationelle løsning.
- For det andet bør det – især når der er tale om tilbud til borgere med nedsat funktionsniveau – tages hensyn til, hvilken placering der har de bedste rammer for såvel borgernes træning som de sociale elementer, der indgår.

Med afsæt i den manglende succes med at udnytte de frigjorte lokaler på henholdsvis Tømmergården og Tingager Plejecenter anbefales det, at eventuelle udflytninger af kommunale tilbud fremadrettet matches med et konkret og aktuelt behov for anvende de lokaler, der bliver ledige. Dette har ikke været tilfældet i prøvehandlingerne, og derfor har det i den midlertidige prøveperiode ikke været muligt at udvide antallet af tilbud eller flytte andre tilbud til det ledige tidsrum.

Endelig anbefales det i forhold til ønsket om brobygning, at fremadrettede samarbejder med private aktører og foreningsliv baseres på:

- En nærmere vurdering af, hvilke behov og muligheder den valgte målgruppe har for at deltage i de aktiviteter, der ønskes at bygge bro til.
- En fleksibel tilgang, hvor man tager afsæt i den palet af mulige samarbejdsparter, der er i et givent lokaleområde, frem for på forhånd at låse sig fast på en bestemt type samarbejdsparter.

Bilag 1 Anvendte interviewguides

Fokusgruppeinterview med ledere

- Introduktion af formål og datagrundlag for evalueringen
- Spørgsmål inden vi går i gang?
- Introduktion – roller og opgaver i forhold til prøvehandlingerne
- Status og fremdrift på prøvehandlingerne
- De tre prøvehandling hver især
 - Eventuelle udfordringer
 - Forskelle og ligheder på (erfaringer med) prøvehandlingerne
 - Forudsætninger for at levere et godt tilbud – fokus på fysisk og psykisk arbejdsmiljø, (transport, opsplittning af medarbejdere på forskellige lokationer etc.).
- Samarbejdsaftaler med lokale aktører
 - Læring
 - Deres vurdering af personalets oplevelser af projektet
 - Vurdering af tidsforbrug forbundet med de nye lokationer.
- Rekruttering af deltagere, fastholdelse og resultater
 - Siger folk ja til tilbuddet? Hvem gør, og hvem gør ikke?
 - Holdstørrelser
 - Gruppedynamikker
 - Fastholdelse og gennemførelse
 - Brobygning til foreningsliv og private aktører – hvem, hvad, hvordan?
 - Vurdering af borgernes oplevelse af/tilfredshed med indsatserne.
- Oplevede resultater og opmærksomhedspunkter
 - Særligt positive ting?
 - Særligt udfordrende?
 - Afledte effekter?
 - Læring og erfaring i forhold til at styrke samarbejdet med private og frivillige aktører
 - Anbefalinger fremadrettet – ønskes forsøget videreført? Opmærksomhedspunkter i den forbindelse? Hvorfor/hvorfor ikke?

Interviewtemaer, fokusgruppeinterview med fagprofessionelle

- Introduktion af formål og datagrundlag for evalueringen
- Spørgsmål inden vi går i gang?
- Introduktion
 - Navn, stilling, rolle og opgaver i forhold til prøvehandlingen.
- Status og fremdrift
 - Hver især for de tre prøvehandlinger
 - Eventuelle udfordringer
 - Forskelle og ligheder på (erfaringer med) prøvehandlingerne.
- De faglige rammer
 - Transport, herunder muligheder for at lave effektiv tidsanvendelse
 - Vurdering af tidsforbrug forbundet med nye lokationer, både tid og pris, men også i relation til fx holdstørrelser
 - Forudsætninger for at levere et godt tilbud – fx i forhold til fysisk og psykisk arbejdsmiljø
 - Målet om nærhed, aktivitet og fortsat aktivitet efter forsøget: Hvordan arbejder I med dette? Gør I noget særligt for at støtte borgerne i forhold til fastholdelse, men også omkring at borgerne fortsætter på egen hånd efter indsatsen? Netværksdannelse?
 - Andre faktorer eller erfaringer?
- Rekruttering og fastholdelse og udbytte
 - Siger folk ja til tilbuddet? Hvem gør, og hvem gør ikke?
 - Netværksdannelse
 - o Holdstørrelser
 - o Gruppedynamikker
 - o Fastholdelse, gennemførelse. Hvordan, hvorfor/hvorfor ikke?
 - Vurdering af borgernes oplevelse af/tilfredshed med indsatserne
 - Betydningen af de fysiske rammer (udfordringer for borgerne, fx tilgængelighed, larm, uvant miljø, inspirerende miljø)
 - Andre opmærksomhedspunkter, erfaringer?
- Samarbejdsaftaler med lokale aktører
 - Beskriv, hvilke lokale aktører I har kontakt med som led i prøvehandlingerne
 - Jeres vurdering af samarbejdet med aktørerne (herunder udfordringer, dialog etc.)
 - Læring relateret til samarbejdet (udfordringer, positive oplevelser etc.)
 - Det generelle ønske om at styrke samarbejdet med private og frivillige aktører.
- Oplevede resultater og opmærksomhedspunkter
 - Særligt positive ting?
 - Særligt udfordrende? Løsninger?
 - Afledte effekter?
 - Læring og erfaring i forhold til at styrke samarbejdet med private og frivillige?
 - Anbefalinger fremadrettet – ønskes forsøget videreført? Opmærksomhedspunkter i den forbindelse? Hvorfor/hvorfor ikke?

Interview med borgere i prøvehandlinger

- Introduktion af formål med prøvehandlingerne, evalueringen og borgerinterviewene
- Spørgsmål inden vi går i gang?
- Introduktion
 - Navn, prøveforløb
- Information og opstart
 - Hvem, hvad, hvordan blev du introduceret og rekrutteret til forløbet?
 - Var det klart for dig, hvad forløbet indebar?
 - Hvorfor sagde du ja? Havde det med decentral betydning? Havde du særlige forventninger til udbyttet af forløbet?
 - Transport/kørsel og betydning deraf
 - Blev der lagt en plan for forløbet? Blev der talt om dine mål for forløbet? Hvor, med hvem?
- Selve forløbet
 - Hvad har dit forløb bestået af?
 - Fremmøde, gennemførelse, hvorfor/hvorfor ikke?
 - Oplevelse af hold:
 - Hvor mange var I på holdet? Var I godt matchet? Kom de andre (også) regelmæssigt? Var det rart at være der? Hjalp I/inspirerede/støttede I hinanden?
 - De fysiske rammer:
 - Var de egnede? Godt/mindre godt ved rammerne? Var der andre end jer i lokalerne? Betydningen deraf (fx larm, støj, men også at det kan være fx hyggeligt eller inspirerende at være i nye omgivelser).
 - Medarbejderne/underviserne:
 - Havde de den fornødne tid til at hjælpe dig og de andre? Noget de gjorde særligt godt? Noget de kunne have gjort anderledes eller bedre?
 - Blev du introduceret til eventuelt øvrige tilbud på træningsstedet? Blev du fx introduceret til stedets almindelige medarbejdere, deres tilbud osv.?
- Det oplevede udbytte
 - Hvor tilfreds er du alt i alt med tilbuddet/indsatsen (træning, funktionsniveau, opnåede mål, eventuelt socialt)?
 - Har det medført varige ændringer? For eksempel fortsat med fysisk aktivitet, samvær med holdkammerater osv.?
 - Hvis behov for et nyt forløb, ville du så foretrække et decentralt forløb som dette, eller foretrækker du det centrale tilbud i fx Faaborg/Ringe? Hvorfor?
- Afrunding
 - Anbefalinger og overvejelser fremadrettet. Gode råd?
 - Andet?

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD